

VYTAUTAS MAGNUS UNIVERSITY

Aušra Vinciūniene

EUROPEAN UNION COMMUNICATION POLICY AND
ITS IMPLEMENTATION ON THE NATIONAL LEVEL:
THE CASE OF THE BALTIC STATES

Summary of the doctoral dissertation
Social Sciences, Political Science (02S)

Kaunas, 2010

Doctoral dissertation was prepared at the Faculty of Political Science and Diplomacy, Vytautas Magnus University in 2005–2010.

Scientific supervisor:

Prof. (HP) dr. Auksė BALČYTIENĖ (Vytautas Magnus University, Social Sciences, Political Science, 02S)

Doctoral Dissertation Defence Council:

Chairwoman

Assoc. Prof. Dr. Regina JASIULEVIČIENĖ (Vytautas Magnus University, Social Sciences, Political Science – 02S)

Members

Prof. Dr. Liudas MAŽYLIS (Vytautas Magnus University, Social Sciences, Political Science – 02S)

Prof. Dr. Gediminas VITKUS (The General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, Social Sciences, Political Science – 02S)

Prof. Dr. Žygintas PEČIULIS (Vilnius University, Humanities, Communication and Information – 06H);

Assoc. Prof. dr. Kristina JURAITĖ (Vytautas Magnus University, Social Sciences, Sociology – 05S)

Official opponents

Prof. Dr. Algis KRUPAVIČIUS (Kaunas University of Technology, Social Sciences, Political Science – 02S)

Assoc. Prof. Dr. Renata MATKEVIČIENĖ (Vilnius University, Humanities, Communication and Information – 06H);

The public defence of the dissertation will be held at 2 p.m. on December 10, 2010 at the Faculty of Political Science and Diplomacy in Vytautas Magnus University (Room 202, Gedimino St. 44, Kaunas).

Address of the Faculty of Political Science and Diplomacy: Gedimino St. 44, LT-44240 Kaunas, Lithuania, +370 37 206709, dek@pmdf.vdu.lt.

Summary of the dissertation was sent out on November 10, 2010.

Dissertation is available at the Vytautas Magnus University Library (K. Donelaičio g. 52, Kaunas) and Lithuanian National Martynas Mažvydas Library (Gedimino pr. 51, Vilnius).

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

Aušra Vinciūnienė

EUROPOS SAJUNGOS KOMUNIKACIJOS POLITIKA IR
JOS ĮGYVENDINIMAS NACIONALINIŲ LYGMENIU:
BALTIJOS ŠALIŲ ATVEJIS

Daktaro disertacijos santrauka
Socialiniai mokslai, politikos mokslai (02S)

Kaunas, 2010

Disertacija rengta 2005–2010 metais Vytauto Didžiojo universitete, Politikos mokslų ir diplomatijos fakultete.

Mokslinė vadovė

Prof. (HP) dr. Auksė BALČYTIENĖ (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai 02S)

Disertacija ginama Vytauto Didžiojo universiteto politikos mokslų krypties taryboje:

Pirmininkė

doc. dr. Regina JASIULEVIČIENĖ (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S)

Nariai

Prof. dr. Liudas MAŽYLIS (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S)

Prof. dr. Gediminas VITKUS (Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S)

Prof. dr. Žygintas PEČIULIS (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, komunikacija ir informacija – 06H);

Doc. dr. Kristina JURAITĖ (Vytauto Didžiojo universitetas, socialiniai mokslai, sociologija – 05S)

Oficialieji oponentai

Prof. dr. Algis KRUPAVIČIUS (Kauno technologijos universitetas, socialiniai mokslai, politikos mokslai – 02S)

Doc. dr. Renata MATKEVIČIENĖ (Vilniaus universitetas, humanitariniai mokslai, komunikacija ir informacija – 06H)

Disertacija bus ginama viešame Politikos mokslų krypties tarybos posėdyje 2010 m. gruodžio 10 d., penktadienį, 14 val. Vytauto Didžiojo universitete, Politikos mokslų ir diplomatijos fakultete, 202 auditorijoje (Gedimino g. 44, Kaunas).

VDU Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto adresas: Gedimino g. 44, LT-44240 Kaunas, Lietuva, tel. 8 37 206709, el. p. dek@pmdf.vdu.lt.

Disertacijos santrauka išsiųsta 2010 m. lapkričio 10 d.

Su disertacija galima susipažinti Vytauto Didžiojo universiteto (K. Donelaičio g. 52, Kaunas) ir Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo (Gedimino pr. 51, Vilnius) bibliotekose.

EUROPEAN UNION COMMUNICATION POLICY AND ITS IMPLEMENTATION ON THE NATIONAL LEVEL: THE CASE OF THE BALTIC STATES

SUMMARY

Relevance and problem of the research

The European Union (EU) is probably one of the most ambitious political and social projects challenging the notion and traditions of democratic political systems (Held, 1996, Calhoun, 2004, Jachtenfuchs and Kohler-Koch, 2004). In the union of 27 European countries a new kind of trans-border political communication emerges modifying the ways in which political life is constructed. Following this, a shift from domestic to EU decision making demands a broader public engagement in European public affairs and reorientation from national interests to the priorities significant for large numbers of European citizens. By introducing a more difficult model of democratic governing made up of different levels of political institutions (supranational, national, as well as regional and local) beforehand established communicative relations between national publics and state-centred systems of power transform as well (Schlesinger, 1999, Ward, 2002, Giorgi and Pohoryles, 2005, Eriksen and Fossum, 2008).

Therefore, it is argued that EU as a democratic political system needs an effective mechanism of political communication (Habermas, 2001, Gerhards, 2001, Kaitatzi-Whitlock, 2005, Bijmans, 2009). Democratic problems of the European Union, such as lack of legitimacy and transparency of European political institutions, no real basis for public debates, weak citizen participation as well as many others have gained a considerable amount of interest among social scientists and researchers all over Europe (Dahl, 1999, Follesdal and Hix, 2006). Transition of politics from national to supra-national is indeed a great challenge to European societies and their communication systems. From citizens' as well as local political and media actors' perspective, this qualitative shift requires re-orientation from predominantly local and national affairs to more global and international concerns (Ward, 2002, Habermas, 2003, Schlessinger and Foret, 2006).

Previous national and cross-national studies investigating media coverage of European Union confirm that European politics lacks visibility, clear framing and focus. Moreover, EU politics becomes a number one issue only during certain periods of time (for example, during special events such as Summits, elections or referendum campaigns) or in times of conflicts and crisis (Machill, Beiler and Fischer, 2006, AIM Research Consortium, 2006, De Vreese et al., 2006, Wessler et al., 2007). In addition, contemporary studies disclose that there is a lack of analytical reporting in the mainstream media Europe wide – only elite media cover issues of European integration, EU Constitution or the Treaty of Lisbon with a certain degree of attention (Machill, 1998, Firmstone, 2008, Brüggemann and Schluz-Forberg, 2009) while the mainstream media provides only incidental picture of the EU. Another group of research studies show that the way journalists interact with EU political institutions is dependent on practicalities (learned communication practices and traditions) in the national settings

(Heikkilä and Kunelius 2006, Vinciūnienė and Balčytienė, 2006, Mancini et al., 2007); it appears that the highest probability for the EU news to enter the national agenda is to nationalize (i. e. “to domesticate”) European issues by giving them a national reference. On the other side, research shows that mass media still has a strong influence in shaping citizens’ every day realities; so, its attention (or ignorance) of European political issues can have a significant impact on how citizens in different countries support European integration (Semetko, de Vreese and Peter, 2001, Vliegthart et al., 2008).

From the ordinary citizens’ perspective, EU is a complex supranational polity that is distant from domestic political realities; politicians, on the other side, tend to concentrate on the national interests and to deal with Brussels’ politics behind the closed doors. It is evident that much more attention of parties, candidates, media, interest groups and voters is paid to national elections than, for example, to European Parliament (EP) elections. As it became obvious from representative Eurobarometer survey, more than 70 percent of Europeans feel that their knowledge about EP is insufficient and almost the same percent of respondents could not name the date of the next EP elections (Commission of the European Communities, 2009a). The example of Irish “No” in the referendum for the ratification of the “Treaty of Lisbon” also seemed to be an important sign of European citizens neglecting the concept of EU multi-level democracy.

With the Eastern enlargement in 2004, European Union found it self at the crossroads: on the one hand, more and more important political decisions are made at the European level; on the other hand, politics becomes more and more distant from people’s everyday lives, there exists an obvious lack of understandable and non-bureaucratic information which is needed to make information-based choices and participate in political processes (Nugent, 2004, Newman, 2005, Von Homeyer, 2006). Another very interesting observation comes from opinion polls that show the level of the knowledge citizens from different European countries have about EU institutions and possibilities of civil participation in European political processes. Research demonstrates that the least informed are people from Eastern and Central Europe (new EU member states).

The European Commission (EC) itself has often acknowledged that it failed to effectively deliver political messages to European citizens. With the installation of the Commission Barroso in November 2004, the critique on the “propaganda policy” of the European Commission was tangled. Being one of the initiators of the professionalization of institutional EU communication, European Commission was often criticized for its lack of transparency, old-fashioned approach to the media; journalists experienced the information of the Commission as spinned and too obviously designed for agenda-setting purposes (Meyer, 1999, Open Europe, 2008, Hamelink, 2007). Margot Wallström, the vice president of the Barroso Commission, was assigned to design an efficient communication strategy to restore the relationship with the EU citizens. In February 2006, the White Paper on EU Communication Policy highlights the communication policy as “a policy in its own right, at the service of the citizens” (Commission of the European Communities, 2006). This demonstrated the effort of the Commission to de-centralize EU communication and overcome potential drawbacks is an attempt to establish cooperation and effective links with regional and local communication systems. National and local institutions and authorities are those primarily responsible in making every effort to involve their citizens in European

political process, however only few empirical studies on EU communication have addressed how EU Communication Policies are implemented and communication is organized locally in different national contexts.

Taking into account all the mentioned aspects and in spite of different attempts to shed light on the European political communication process, a more concise understanding of different EU communication aspects is still lacking. One of such aspects which needs more thorough research is the performance of national governments and a range of institutions on the national, regional and local levels in EU member states that are indeed responsible for communicating their mandates and policies to their citizens, while communication policies of the EU institutions are already in the focus of some researchers (Gramberger, 1997, Bender, 1997, Meyer, 1999, Foret, 2004, Kambek, 2004, Brüggemann, 2005 and 2008, Anderson and Price, 2008, Valentini, 2008, Bee, 2010). Polls and empirical research, for example, show that journalists and different organized citizens groups prefer to contact national government and local institutional services on matters decided by the EU (Commission of the European Communities, 2006a and 2006b, Kopper et al., 2007, Statham, 2008). From this perspective, it seems that the role of national political actors becomes of crucial importance.

Object of the study

Object of the study is the EU Communication Policy and problematic aspects of its formation and implementation on the national level.

The term *EU Communication Policy* is used to describe all the political decisions, aims, strategies and activities of political and public administration institutions (both at EU and national levels) that are implemented directly or through institutionalized mediators (such as mass media) in order to communicate European politics to citizens.

Aim and tasks of the study

Aim of this study, based on the normative theoretical assumptions and the cases study of the two Baltic countries (Lithuania and Estonia), was to examine how the official EU Communication Policy is formed and implemented on the national level as well as to identify the factors of its effectiveness in solving problems of EU democratization in different national contexts.

The *tasks of the study* were the following:

- 1) To analyse the role of political communication in democratic political systems and to identify the normative requirements for a political public sphere, transparency and accountability of political institutions, as well as for assuring citizen involvement and active participation;
- 2) To review the discussions about the EU's "democracy deficit" and to introduce the normative concept of the *European public sphere* as one of its solutions; also, to analyse different theoretical models of the *European public sphere* and assess their empirical applicability;

- 3) To define the concept of *institutional communication policy* putting it into the context of recent developments of political communication in modern democracies; to assess its role in the democratization processes of the EU by analysing the goals, main principals and problematic aspects of the official EU Communication Policy formation and implementation in different countries;
- 4) To conduct empirical research on the practice of EU Communication Policy implementation on the national level (in Lithuania and Estonia); to analyse the information provision policies, long-term communication and agenda-setting strategies of different EU and national institutions in order to assess the problems and challenges of European political communication from the national perspective;
- 5) By comparing the cases of Lithuania and Estonia to define some common features and factors of the Baltic political communication culture that are important to be addressed in order to implement EU Communication Policy in this region of Europe more effectively;
- 6) Based on the research findings, to come up with some important insights and suggest possible solutions for reassessing and reshaping the EU Communication Policy that it would better correspond to the realities and contexts of different (groups of) member states.

Theses to be defended

1. Political communication is a normative prerequisite for the functioning of the political public sphere in democratic political systems, which is the basis for assuring legitimate, transparent and accountable relationships between political decisions makers and civil society.
2. Problems of EU democratization are more of the social than of the political-institutional nature because the common European public sphere (same as the European social imaginary, European political identity, etc.) is still in its formation.
3. Adequate and effective institutional EU Communication Policy can be considered as one of the primary prerequisites for the solutions of political-administrative as well as social problems surrounding EU's "democracy deficit".
4. There exists an obvious gap between the official EU Communication Policy initiated by EU institutions (mainly the European Commission) and the possibilities to implement it effectively on the national level.
5. There are evident differences in how Europeanization affects traditions and routine processes of political communication in different countries as well as impacts the PR and communication strategies of political actors, their relationships with journalists and affects messages produced; therefore, there is a need to include concrete proposals and scenarios into the EU Communication Policy that define its implementation in different national contexts.
6. Three sets of factors can be outlined that determine the implementation of the EU Communication Policy on the national level, namely – *strategic-organisational*, that of politics-media relationship (*political communication culture*) and *contextual*

(socio-cultural, political, economic conditions, local particularities of histories and traditions of communication).

Methods of the study and research

Although the study is designed by using both qualitative and quantitative methods, the main methodological approach is qualitative. Indeed, there is a significant amount of quantitative empirical studies conducted, which disclose how much and what kind of EU news is found in the media, how visible are European political actors in media discourse as well as how the attitudes of citizens towards the EU change in the course of integration. However, in order to explain what lies behind these tendencies more comparative research is needed; especially, that one of the qualitative nature (Langenbucher and Latzer, 2006, Trenz, 2010). Some scholars even argue that one of the major problem areas of EU political communication seem to be based not on the quantity but on the quality of institutional information processing and news management (Kopper et al., 2007).

Concerning the object of the research, i. e. the EU Communication Policy and problematic aspects of its formation and implementation on the national level, the empirical study is based on data collected through qualitative interviews with institutional communication officers and journalists in Lithuania and Estonia. Additionally, different quantitative data is used and analysed as secondary data.

Methods of this study and research are the following:

- 1) *Analysis of the scientific literature* – in order to construct a theoretical model for analysing the role of political communication in the processes of EU democratisation, to identify the normative requirements for a European public sphere as a basis for transparency and accountability of political institutions, as well as citizen involvement and active participation;
- 7) *Analysis of policy documents* – official EU Communication Policy documents were analysed in order to explore the goals, main principals and problematic aspects of the official EU Communication Policy formation and implementation in different countries;
- 8) *Analysis of the secondary quantitative data* – selective data from the relevant “Eurobarometer” surveys and other opinion polls (2005–2009) was assessed; also, some results of the news agenda analysis research (conducted in March 7–27, 2005) in Lithuania and Estonia were presented;
- 9) *Analysis of the qualitative semi-structured interview data* – in total, 59 qualitative semi-structured interviews with institutional officers (EU information provision and communication counsellors, officers, and press attaches, etc.) and journalists in Estonia and Lithuania were conducted during two periods of study: as a part of the “AIM project”¹ (2005–2006) and later in 2008–2009.

¹The hint to do more thorough research and particularly to concentrate on the institutional aspects of EU political communication derives from the experience gained participating in the project “Adequate Information Management in Europe (AIM)” (official project website: www.aim-project.net).

Research questions of the qualitative empirical study

In order to explore and analyse how EU Communication Policy is formed and implemented in Lithuania and Estonia, the following groups of research questions were developed:

I. STRATEGIC-ORGANISATIONAL DIMENSION

Indicating institutional actors, their goals, strategies and activities

- *What political actors and institutions are engaged in EU political communication on the national level? Who is/are the main agenda-setter/-s of different communication activities? What strategies and policies do they apply while communicating to the media and the citizens? How the priority of issues, topics, etc. is set and by whom? What are the challenges and problems and how could they be solved to better meet the agenda and priorities of media and different organized citizens groups?*

Evaluating the degree and problems of inter-institutional cooperation and networking

- *How the networking of different institutions (EU and national level) and other political actors is organised? Is there any conflict between national and EU institutions in the understanding how EU communication should be shaped and implemented? What are the problems of inter-institutional cooperation and their possible solutions?*

II. “POLITICS-MEDIA” RELATIONSHIP DIMENSION

Disclosing political institutions “source-strategies“ and assessing media’s role

- *How do different political institutions assess national media’s role in EU information provision and communication? How do they indicate, evaluate and address media’s priorities and needs? What kind of formal/informal relationships are established? How do the communication officers evaluate their cooperation with the journalists and what are the main problems/challenges?*

Addressing challenges of the Europeanization from the perspective of the media

- *How do journalists evaluate EU communication strategies and policies applied by the EU and national institutions? What is the role of media in EU news provision from their perspective? How do journalists perceive the their audience (citizens’) needs for EU politics coverage?*

3. SOCIO-CULTURAL (CONTEXTUAL) DIMENSION

Analysing the conditions for the formation of the European public sphere from the national perspective

- *How do political (institutional) actors and journalists assess the Europeanization processes in their countries? What challenges do they see for the formation of the European public sphere, European identity, active participation in EU politics?*

Discovering context and political communication culture bound factors affecting EU communication in the Baltic States

–How the national political agenda and political reality affect the selection and framing of the messages reported and institutional strategies applied? What could make institutional EU communication more efficient and effective in certain member states considering particular characteristics of national political communication culture?

Significance and novelty of the study

This dissertation stresses the need to reconsider the EU Communication Policy taking into account local social, economic and political climate. It focuses on qualitative aspects of EU communication strategies applied in two new EU member states, young democracies – Lithuania and Estonia. The overall goal of the research was twofold: to gain a better understanding about the reasons that determine implementation of EU Communication Policy in different national contexts as well as to propose possible solutions how to reshape and adapt it to specific cultures and conditions. Studying political and communication cultures means to examine the interface between political and media actors, to take into account different historical, economic, political, social, cultural and technological contexts of media and political systems which vary from country to country, as well as closely interrelated aspects of political content production (political actors and institutions level), mediation (through mass media and new technologies) and consumption of political messages by the audiences.

The scientific novelty of the dissertation lies in the theoretical model constructed. Mainly, it deals with the normative theoretical approach, that EU communication can provide a basis for the formation of the European public sphere and can help to bridge the “gap” between EU institutions and citizens on the national level. The two theories of democracy – namely the liberal-representative and the deliberative-discursive – as well as different models that evolved from these theories are discussed and the normative concepts for the conditions that must be fulfilled in order the democratic public sphere in Europe could emerge are analyzed. Generally, theoretical ground of the dissertation combines normative *Theories of Democracy* and *(European) public sphere* and the *systems theory* inspired approach of *structural functionalism* (deriving from Almond and Powell’s *input/output model*), as well as different theoretical assumptions deriving from relevant *comparative political communication research* studies.

The most valuable scientific results of the dissertation come from the empirical research study. This comparative study performed in two Baltic countries has shown that while analysing European political communication, it is crucially important to examine *strategic-organisational*, as well as *contextual factors* (socio-cultural, political, economic conditions, local particularities of histories and traditions of communication) and values of those communicating (institutional communication officers and journalists) that influence their relationship (*political communication culture*) and have an impact on messages produced.

Review of the structure of the dissertation

Dissertation consists of the following parts: introduction, theoretical, methodological and empirical chapters, conclusions and recommendations that are followed by references and appendixes.

Introduction (Chapter 1) is aimed to outline the relevance of the theme and problem of the study, its object, aim and tasks, theses to be defended, methods of the study and research, significance and novelty, main concepts used in the dissertation, the review of its structure and dissemination of the scientific results.

Chapter 2 of the dissertation is dedicated to the construction of the theoretical model for analysing the role of political communication in the processes of EU democratisation, to identify the normative requirements for a European public sphere as a basis for transparency and accountability of political institutions, as well as citizen involvement and active participation. Firstly, the role of political communication in democratic political systems is discussed and analysed, normative requirements for a political public sphere, transparency and accountability of political institutions as well as for assuring citizen involvement and active participation are identified (**Section 2.1**). Secondly, **Section 2.2** of the dissertation is devoted to review the discussions about the EU's "democracy deficit" and to introduce the normative concept of the *European public sphere* as one of its solutions; also, to analyse different theoretical models of the *European public sphere* and assess their empirical applicability. Thirdly, the concept of *institutional communication policy* is defined and examined in the context of recent developments of political communication in modern democracies. It was necessary to do so before moving to the assessment of the role of institutional communication in the democratization processes of the EU. The latter is done by analysing the goals, main principals and problematic aspects of the official EU Communication Policy formation and its implementation in different countries (**Section 2.3**).

Chapter 3 combines two sections, which are aimed to explain and validate the choice of the particular comparative research study and its methodological design. **Section 3.1** discloses the need to conduct empirical research on the practice of EU Communication Policy implementation in new member states and particularly in the Baltic States. **Section 3.2** is devoted to explain the choice of the qualitative research strategy and the development of the research questions, construction of the questionnaires for semi-structured interviews as well as to introduce the scheme for analysing research data.

Chapter 4 is divided into three sections. They provide analysis of the results of the qualitative study conducted in Lithuania and Estonia (59 qualitative semi-structured interviews with institutional communication officers and journalists). The study was done with the aim to analyse information provision policies, long-term communication and agenda-setting strategies of different EU and national institutions in order to assess the problems and challenges of European political communication from the national perspective. The analyses is structured according to the three different groups of research questions and presents different dimensions of findings: a) *strategic-organisational dimension* (**Section 4.1**); b) *"politics-media" relationship dimension* (**Section 4.2**); and c) *socio-cultural dimension* (**Section 4.3**). In this last section, by comparing the cases of Lithuania and Estonia, some common features and factors of the Baltic political communication culture are distinguished that are important to be addressed in order to implement EU Communication Policy in this region of Europe more effectively.

The concluding **Chapter 5 (Conclusions and Recommendations)** summarizes the main theoretical, methodological and empirical results of the dissertation. Based on the

research findings, some important insights are drawn and possible solutions for reassessing and reshaping the EU Communication Policy better corresponding to the realities and contexts of different (groups of) member states are suggested.

Main conclusions and recommendations

1. Political communication is a normative prerequisite for the functioning of the political public sphere in democratic political systems, which is the basis for assuring legitimate, transparent and accountable relationships between political decisions makers and civil society. The well known Almond and Powell's *input/output model* of the political system (deriving from the theory of *structural functionalism*) defines the role of political communication as the central mechanism in establishing mutually beneficial relationships between political decision makers and the public sphere. Within this model, political communication is not only an instrument of politics; it is the universal function of any political system, which serves as a means to articulate and aggregate issues, interests and problems and assures that the public is informed about the political processes. From the perspective of the *Theories of Democracy*, in order the strong political public sphere could function certain normative criteria should be met. The two models of public sphere – namely the *liberal-representative* and the *deliberative-discursive* – were introduced and analysed. Both of them evolve from different traditions and identify different normative conditions that have to be fulfilled in order the democratic public sphere could function. Generally, despite the differences in these models, it became clear that openness, plurality of actors, topics, arenas and means have to be assured to the highest extent possible in order to secure the core democratic principles – transparency of political processes, legitimacy and accountability of political institutions, adequate involvement and active participation of citizens. In the light of Europeanization all these aspects have to be reconsidered and such democratic problems of the European Union as lack of legitimacy and transparency of European political institutions, no real basis for public debates (public sphere), weak citizen participation as well as many others have to be solved.

2. Problems of EU democratization are more of the social than of the political-institutional nature because the European public sphere (same as the European social imaginary, European political identity, etc.) is still in its formation. As the review of theoretical discussions about the EU's "democracy deficit" has shown, the most problematic area is not the administrative-institutional but rather the social dimension of the EU political system. It is argued that the EU lacks effective political communication infrastructure (European media system) and the European public sphere (same as the European social imaginary, European political identity, etc.) is only in its formation. On the other side, European public sphere could eventually emerge as a gradual process of *vertical* and *horizontal* Europeanization. The problem however lies in the possibilities to evaluate and examine these processes empirically. So far comparative research shows that Europeanization of different media and communication systems (considering their political, economic, socio-cultural, etc. contexts) as well as national public discourses produces different results. Two kinds of processes are observed in European countries – of Europeanization on the one side and localisation ("domestication" or "nationalization") on the other. Therefore, it is suggested that EU political communication problems are complex and demanding

solutions both “from above” (EU level) and “from below” (national level). Furthermore, the idea of the European public sphere as the *European collective social imaginary* implies that establishing effective practices of EU information provision and communication is not enough; a more general interest towards common European politics among European citizens must be created. Certain problem areas (environmental issues, health safety, regulation of financial matter, fraud and corruption, assuring security, fighting terrorism, etc.) require an understanding which involves a so called transnational view on contradictory issues. Therefore, it demonstrates the need for EU institutions to de-centralize EU communication, establish cooperation and effective links with regional and local communication systems.

3. Adequate and effective institutional EU Communication Policy can be considered as one of the primary prerequisites for the solutions of political-administrative as well as social problems surrounding EU’s “democracy deficit”.

The European Commission itself has often acknowledged that it failed to effectively deliver political messages to European citizens. The installation of the Commission Barroso in 2004, highlights the communication policy as a policy in its own right, at the service of the citizens. On the other hand, the reality has shown that professionalisation of institutional communication can have its potentials as well as drawbacks. On the one hand, institutions became more open, started to seek for dialogue with citizens, employing professional press officers to deal with the media and rapidly applying new technologies for direct marketing and communication. On the other hand, highly professionalized process of strategic communication controlling the flow of news and using media to further EU political and policy goals have had far-reaching consequences in contemporary democracies. Increased level of political publicity, news and information management techniques used by EU institutions and politicians to persuade the public that European policies are correct were started to be named as a new form of weak propaganda. Nevertheless, in recent years there is qualitative paradigm shift observed in EU institutional communication policies. Research and analysis shows that EU Communication Policy is used as a tool to enhance democracy and to prompt more active citizen participation in Europe. It introduces numerous policies in order to create conditions for constant monitoring of EU political processes, vertical and horizontal Europeanization as well as to foster the formation of European collective social imaginary and the European public sphere.

4. There exists an obvious gap between the official EU Communication Policy initiated by EU institutions (mainly the European Commission) and the possibilities to implement it effectively on the national level.

The study has demonstrated that democratic problems of the European Union can not be solved “from above”; there is a need for active involvement from political actors on the national level (“from below”). National and local institutions and authorities are those primarily responsible in making every effort to involve their citizens in European political process, however only few empirical studies on EU communication have addressed how EU Communication Policies are implemented and communication is organized locally in different national contexts. As analysis has show, the main decisions concerning the official EU Communication Policy are made by EU institutions (mainly by the European Commission); however, there are no concrete mechanisms and equal scenarios how they should be implemented on the national level. Therefore, this

dissertation stresses the need to reconsider the EU Communication Policy taking into account local social, economic and political climate. It focuses on qualitative aspects of EU communication strategies applied in two new EU member states, young democracies – Lithuania and Estonia. The overall goal of the research was twofold: to gain a better understanding about the reasons that determine implementation of EU Communication Policy in different national contexts as well as to propose possible solutions how to reshape and adapt it to specific cultures and conditions. Studying political and communication cultures means to examine the interface between political and media actors, to take into account different historical, economic, political, social, cultural and technological contexts of media and political systems which vary from country to country, as well as closely interrelated aspects of political content production (political actors and institutions level), mediation (through mass media and new technologies) and consumption of political messages by the audiences. Research has shown that that journalists and citizens in Lithuania and Estonia prefer to contact national government and local institutional services on matters decided by the EU. It has also demonstrated the lowest level of interest and political involvement in EU political processes among other member states. It is suggested that so far in Baltic countries EU becomes as an area of interest only in certain periods of time (for example, during the accession period).

5. There are evident differences in how Europeanization effects traditions and routine processes of political communication in different countries as well as impacts the PR and communication strategies of political actors, their relationships with journalists and affects messages produced; therefore, there is a need to include concrete proposals and scenarios into the EU Communication Policy that define its implementation in different national contexts. By introducing a more difficult model of democratic governing made up of different levels of political institutions (supranational, national, as well as regional and local) beforehand established communicative relations between national publics and state-centred systems of power transform as well. These transformations and their results differ from country to country. The comparative study performed in two Baltic countries has shown that while analysing European political communication, it is crucially important to examine *strategic-organisational*, as well as *contextual factors* (socio-cultural, political, economic conditions, local particularities of histories and traditions of communication) and values of those communicating (institutional communication officers and journalists) that influence their relationship (*political communication culture*) and have an impact on messages produced. Although qualitative research does not give all the answers; however, based on the research findings, we can come up with some important insights and suggest possible solutions for reassessing and reshaping the EU Communication Policy that it would better correspond to the realities and contexts of different (groups of) member states, such as the Baltic States.

6. Three sets of factors can be outlined that determine the implementation of the EU Communication Policy on the national level, namely – *strategic-organisational*, that of politics-media relationship (*political communication culture*) and *contextual* (socio-cultural, political, economic conditions, local particularities of histories and traditions of communication).

6.1. As qualitative study in Lithuania and Estonia demonstrated, the national

governments as well as local institutions show no particular interest (taking into the account a very high support of EU membership among citizens) to invest in communication on European matters. As it became evident, on the national level the EC Representations are the main agenda-setters (organizing the meetings of communication partners, proposing different ways and forms of inter-institutional cooperation and networking, etc.) and initiators of various communication campaigns and activities. The so called “communication in partnership” is functioning only to a very little extent (e. g., joint coordination of “Europe Direct” centres by the EC Representations and national governments). An interesting observation that can be drawn from this study is that EU communication deficit on the national level is more emphasized by officers of EU institutions (EC Representations, European Parliament Information Offices) who are willing to decentralize the coordination of various activities and see national governments stepping-in and taking more responsibility from their side. The latter however say that they are more in the phase of “learning-by-doing” when it comes to professional public relations, they also do not have enough financial resources nor see political interest in engaging more actively.

6.2. The study also disclosed an absence of institutionalized “politics-media” relationship between national parties, governments and media. From the political institutions perspective, mass media is an important channel for communication; however the national journalists are anticipated by politicians as uncooperative, lacking skills, knowledge and interest in EU politics. There are obvious problems stressed regarding EU news coverage: the media lacks analysis, critical reviews, and relevant commentaries in the press. Nevertheless, EC Representations and government offices in Lithuania and Estonia try to be proactive in dealing with the media. By preparing information for the media, the emphasis is placed on geographic proximity and relevance of the news to citizens. Or to put it more precise, institutional officers try to follow the logic of the media: to produce information in the most audience-oriented way although sometimes it is very hard to decide what is most relevant for the national context. The general observation is national journalists became more proactive in approaching institutions on different EU matters over the years. On the other hand, interviews with journalists in Lithuania and Estonia have shown that Baltic journalists also face a number of challenges in EU news reporting: the European political discourse is quite complex because of both – the issues debated as well as the language used; moreover, journalists, very often, lack specific understanding of issues involved; in addition, they face many pressures such as information overflow as well as time constraints. The Baltic media, having only very few foreign correspondents, also face a challenge of covering a wide range of issues by same few persons located in Brussels. As demonstrated elsewhere, the Baltic media is primarily functioning on commercial logic – it seeks to meet the audience demand for entertainment rather than invest into initiating political deliberations, EU affairs being no exception. Very often, Baltic journalists experience strong pressures to nationalize (i.e. to “domesticate”) European news to fit the frames of national politics and, thus, to meet the expectations of national audience. In other words, European news is produced as a product to be sold to individual consumers, which leads to the emergence of “audience-driven” journalism.

6.3. Therefore, two important aspects must be mentioned here as related to the Baltic political communication culture, namely, weaker journalistic professionalism and signs of clientelism observed through very close journalists' relationships with their political or economic news sources. For example, according to Baltic journalists working in Brussels, the communication culture there and at home is different: at home, journalists are accustomed to speaking to primary sources, while, for instance, at the Commission, everything has to be planned far in advance. Journalists acknowledged that national politicians, also the heads of the state and government, are easily accessible as a first source, while in the EU institutions all the work is done by press representatives. As obvious, adaptation and re-orientation to this kind of more formalized and more professional kind of political communication culture is a challenge for both – Baltic journalists as well as national communication officers. As it became evident, the communication markets of Baltic countries are very small (both in population and economic terms), the traditions of professional journalism are weak, and it seems that commercial logic of the media here fits the audience demand for entertainment rather than deliberation and participation in European political processes. Finally, a significant problem deals with EU communication policy itself – as study reveals, it does not correspond to the realities of the new EU member states where traditions of having consultations with citizens and social groups in political decision-making process is only in its formation. The weaknesses of social society organizations as well as low level of political participation by the ordinary citizens appear to be major barriers for developing broader public debates and engagement in EU-related matters in Baltic countries. Still the EC Representation sees its mission in more direct involvement with different citizen groups on educating on what EU is and how it functions, rather than having a more ambitious goal of communicating and fostering debates and deliberations. In this respect, the small size of the country seems to be an advantage – there are more opportunities for direct communication with various citizens' groups.

7. Taking into account the fact that in the last decades, as a result of intensive globalisation, significant changes in the political communication systems can be observed in all old and new democracies all over the world, political institutions have to find ways and means to adapt to these changes. In response to political, societal, economic and technological developments, political institutions and politicians themselves started to improve their communication policies. This study has demonstrated that in the context of Europeanization a more coherent and ambitious EU Communication Policy was developed as a tool and as one of the primary prerequisites for the solutions of political-administrative as well as social problems surrounding EU's "democracy deficit". However, the reality has shown that there are different sets of problems and challenges concerning the implementation of the EU Communication Policy in different member states. By comparing the cases of Lithuania and Estonia this study defined some common features and factors of the Baltic political communication culture that are important to be addressed in order to implement EU Communication Policy in this region of Europe more effectively. There are several **recommendations** that can be drawn from that, such as the need to improve inter-institutional cooperation of different actors on the national level (most importantly including media actors and addressing their priorities and needs), to share experiences among countries of similar

political communication contexts, to support media's initiatives to establish a strong correspondents' corps in Brussels, to do more research and evaluate the needs of different citizens' groups, etc.

EUROPOS SAJUNGOS KOMUNIKACIJOS POLITIKA IR JOS ĮGYVENDINIMAS NACIONALINIŲ LYGMENIU: BALTIJOS ŠALIŲ ATVEJIS

REZIUOMĖ

Temos aktualumas ir tyrimo problema

Europos Sąjunga (ES), šiuo metu vienijanti 27 šalis, laikoma vienu ambicingiausių projektų šiuolaikiniame moderniame pasaulyje, keičiančiu istoriškai susiklosčiusias demokratinės politinės sistemos tradicijas Europoje (Held, 1996, Calhoun, 2004, Jachtenfuchs ir Kohler-Koch, 2004). Tokiu būdu keičiasi ne tik galių bei kompetencijų pasiskirstymas tarp skirtingo lygmens politinių institucijų bei organizacijų šalies viduje, bet ir piliečių dalyvavimo viešai priimant sprendimus galimybės, o su tuo drauge ir institucijų legitimumo, skaidrumo bei atsiskaitomybės užtikrinimo klausimai (Schlesinger, 1999, Ward, 2002, Giorgi ir Pohoryles, 2005, Eriksen ir Fossum, 2008). Kalbant bendrai, demokratinėje santvarkoje tiek nacionalinių, tiek ir ES lygmens institucijų pareigūnai privalo atsižvelgti į viešąją nuomonę nustatydami savo prioritetus politikos formavimo procese. Akivaizdu, jog grįžtamasis ryšys ES yra kur kas silpnesnis nei tarp nacionalinių politinių institucijų ir piliečių. Taip, anot politologų bei politikos komunikacijos tyrėjų, iš dalies atsitiko todėl, kad ES politinė sistema nuo pat sukūrimo pradžios neturėjo efektyvaus komunikacijos mechanizmo, kuris Europos piliečius įtrauktų į politinį procesą (Habermas, 2001, Gerhards, 2001, Kaitatzi-Whitlock, 2005, Bijsmans, 2009).

Pastaruosiu metu daug kalbama apie tai, kad šiandien *demokratijos stygiaus* (angl. „democracy deficit“) problema, atsirandanti dėl pačios ES politinės sistemos pobūdžio, kuomet politinės institucijos nėra tiesiogiai pakankamai atskaitingos piliečiams, tapo vienu iš aštriausių ES kritikos aspektų (Dahl, 1999, Follesdal ir Hix, 2006). Vis dažniau nemažiau reikšmingomis tampa sociologų bei politikos komunikacijos tyrėjų prielaidos, kad labiau nei institucinės pertvarkos Europos demokratijos funkcionavimui reikalingos naujos komunikacijos erdvės bei galimybės visiems piliečiams būti pakankamai informuotais, kad iš to gimtų racionalios diskusijos, Europos reikalai būti siejami su piliečių kasdieniniu gyvenimu, o jie patys jaustųsi pilnaverčiais politinių sprendimų priėmimo proceso dalyviais (Ward, 2002, Habermas, 2003, Schlessinger ir Foret, 2006). Šie svarstymai remiasi prielaida, kad tokios Europos demokratijos problemos kaip politinių procesų skaidrumo, valdžios institucijų atvirumo bei atsakomybės prieš piliečius nebuvimas turėtų būti sprendžiamos viešųjų kolektyvinių diskusijų būdu.

Tai, kad iki šiol tokių sąlygų susiformuoti bendrai Europos komunikacinei erdvei nėra, rodo tiek praktinė patirtis, tiek ir ilgamečiai tyrimai. Europos Komisijos (EK) bei įvairių nacionalinio lygmens institucijų atliekamos viešosios nuomonės apklausos visoje Europoje rodo, kad ES politika vis dar yra labai toli nuo eilinių piliečių gyvenimo, o apie tai, kaip dirba ES institucijos ir kokios yra piliečių galimybės dalyvauti europinėje politikoje, mažiausiai žinių turi Rytų ir Vidurio Europos arba taip vadinamųjų naujųjų ES šalių (prisijungusių 2004 m. gegužės 1 d. ir vėliau) piliečiai. Kaip parodė pastarųjų dviejų rinkimų patirtis, mažiausiai aktyvūs EP rinkimuose taip pat buvo būtent šių šalių gyventojai. Be to, ir mokslininkai pastebi, kad išsiplėtusioje ES demokratinės

integracijos iššūkių daugėja (Nugent, 2004). Iš vienos pusės, su kiekvienais metais vis daugiau nacionalinės politikos dalykų perkeliama į europinį lygmenį ir jie sprendžiami efektyviau. Kita vertus, politika tampa vis tolimesnė ir labiau atsieta nuo paprastų piliečių kasdieninio gyvenimo: jiems trūksta reikalingos informacijos gimtąją kalba arba ji pernelyg sudėtinga bei biurokratizuota, tokiu būdu sunkiau suprantamos bei prieinamos yra ir tiesioginio pilietinio dalyvavimo ES politikoje galimybės (Newman, 2005, Von Homeyer, 2006).

Žinių apie ES politiką trūkumą nacionaliniame lygmenyje parodo ir žiniasklaidos turinio analizė. Per pastarąjį dešimtmetį buvo atlikta nemažai lyginamųjų studijų bei tyrimų, kaip ES politika bei pagrindiniai europinės politikos veikėjai yra nušviečiami nacionalinių žiniasklaidos priemonių, kurios daugeliui Europos šalių piliečių iki šiol yra svarbiausias ir pagrindinis politinių žinių šaltinis. Įvairių šalių mokslininkai bei politikos komunikacijos tyrėjai nustatė, kad žiniasklaidoje Europos politikos įvykių vis dar yra labai mažai, o tos žinios, kurios pateikiamos dažniau, išsamiau ar susilaukia gilesnės analizės, daugiausia yra susijusios tik su pagrindiniais ES politikos įvykiais (Machill, Beiler ir Fischer, 2006, AIM Research Consortium, 2006, De Vreese ir kt., 2006, Wessler ir kt., 2007). Mokslininkų atlikti tyrimai rodo, kad žiniasklaidos dėmesys ES politikai iš tiesų gali turėti poveikį tam, ar įvairių šalių gyventojai remia Europos politinės ir socialinės integracijos projektą (Semetko, de Vreese ir Peter, 2001, Vliegthart ir kt., 2008).

Šio požiūrio laikantis, atsakymų, kas galėtų paskatinti spartesnę nacionalinės viešosios erdvės ir politikos komunikacijos europeizaciją, reikėtų ieškoti kitur. Akivaizdu, kad iniciatyvą šiuose procesuose turi rodyti ne tiek (tik) nacionalinė žiniasklaida, prioritetą ne retai skirianti šalies ar vietinės reikšmės žinioms, bet ir pačios ES (bei nacionalinės) institucijos, kurios turėtų tobulinti viešojo informavimo bei komunikacijos politiką ir taip stengtis prisitaikyti prie sparčiai besikeičiančių žiniasklaidos bei visuomenės poreikių (Statham, 2008, Brüggemann, 2008).

Tai, kad sėkmingam ES demokratijos įgyvendinimui pirmiausia trukdo neefektyvi informavimo politika bei nepakankamos sąlygos išgirsti ir atsižvelgti į piliečių nuomonę, pripažįsta ir Europos Komisija, kuri pati ėmėsi iniciatyvos ieškoti politinių bei institucinių demokratijos stygiaus problemos ES politinėje sistemoje sprendimų. Iš tiesų, didžioji dalis oficialią ES komunikacijos politiką, jos formavimo bei įgyvendinimo strategijas analizavusių mokslininkų pripažįsta, kad jau maždaug nuo 2004 m., po taip vadinamosios Rytų ir Centrinės Europos plėtros bangos, atnešusios didesnių demokratinių iššūkių, ES institucijos ėmėsi teigiama linkme reformuoti informacijos viešinimo ir komunikacijos politiką. Nors komunikacijos svarbą ES institucijos pripažino šiek tiek anksčiau, jau buvo pasirodę pirmieji ją reglamentuojantys strateginiai dokumentai, tačiau tik išsiplėtusioje ES ji tapo atskira bei svarbia politikos sritimi, imta ieškoti naujų būdų, tokių kaip interneto forumai ar viešasis konsultavimasis, bei priemonių dialogui su piliečiais skatinti, institucinių procedūrų skaidrumui bei politikų matomumui didinti, pateikiama vis daugiau ir įvairesnės informacijos, profesionaliau bendraujama su žiniasklaida. Vis dėlto profesionalėjant institucinei komunikacijai bei politikams imant visapusiškiau taikyti įvairias politinio marketingo bei viešųjų ryšių strategijas, pasigirsta ir skeptiškų nuomonių. Teigiama, jog oficialios, Europos Komisijos inicijuojamos ES komunikacijos politikos formavimo svarbiausias uždavinys – skleisti vienpusišką informaciją, propaguoti išimtinai tik

europinės integracijos privalumus, kurti palankų politinių institucijų bei ES pareigūnų įvaizdį, taip mažai erdvės ir galimybių paliekant pasireikšti opozicinėms nuomonėms, nesiekiant demokratijos stiprinimo tikslų (Open Europe, 2008), kas iš tiesų gali ir toliau vis labiau gilinti demokratijos stygiaus problemą (Hamelink, 2007).

Visgi, tiek pačios ES institucijos, tiek ir jų komunikacijos bei viešojo informavimo veiklą tyrinėjantys mokslininkai sutaria, kad demokratijos stygius ES politikoje ir iš to sekantys komunikacijos politikos įgyvendinimo sunkumai kyla nacionaliniame lygmenyje, t. y. būtent nacionalinės, regioninės bei vietos valdžios institucijos, politinės partijos yra tos struktūros, kurios turėtų aktyviau įsitraukti į piliečių informavimo apie ES procesą (Meyer, 1999, Jacunski, 2008, Brüggemann, 2008, Valentini, 2008). Aiškesnės bei skaidresnės informacijos apie įvairias ES politikos sritis ir ypač apie savo šalies interesų atstovavimą tarpvyriausybiniu lygmeniu, europinės politikos įgyvendinimą šalyse narėse iš vyriausybės, parlamento bei įvairių kitų nacionalinio lygmens institucijų pageidauja gauti tiek ES šalių piliečiai (Commission of the European Communities, 2006a ir 2006b), tiek ir žurnalistai (Kopper ir kt., 2007, Statham, 2008). Jeigu sugrįžtume prie ES demokratijos stygiaus problemos ir teorinių jos sprendimo galimybių, tai analizuoti ES komunikacijos politiką, jos formavimą bei įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu reikėtų svarstyti prielaidas, kiek ji sudaro (turėtų ar galėtų sudaryti) sąlygas formuotis bendrai *Europos viešajai erdvei*, reikalingai demokratijos užtikrinimui.

Komunikacijos vaidmens ES politiniame procese tyrimai tapo ypatingai aktualūs; jais siekiama išsiaiškinti, kokie veiksniai lemia informavimo bei viešosios nuomonės formavimo įvairiais ES politikos klausimais sėkmę, kokį vaidmenį šiame procese atlieka nacionalinės institucijos bei politikos veikėjai, taip pat ištirti domėjimosi Europos politika bei aktyvaus dalyvavimo viešojoje erdvėje galimybes, ir pagaliau nustatyti, kaip nacionalinė žiniasklaida traktuoja europinę šalies politikos dimensiją, kiek jai skiria dėmesio, ką laiko šios politikos veikėjais bei ekspertais. Iki šiol atlikti lyginamieji tyrimai leidžia daryti vieną bendrą prielaidą, kad, nesvarbu kurį objektą ar aspektą analizei pasirinktume (institucinę komunikacijos politiką, nacionalinių partijų rinkimų į EP kampanijas, europinių naujienų diskursą žiniasklaidoje, europinio identiteto apraiškas piliečių ar individų sąmonėje ar kt.), skirtingose šalyse politikos komunikacijos europeizacija pasireiškia nevienodu intensyvumu bei skirtingomis formomis. Iš to seka, kad išeitys bei scenarijai, kaip ES komunikacijos politika galėtų (turėtų) būti tobulinama ir sėkmingai įgyvendinama nacionaliniu lygmeniu, gali atsirasti atlikus daugiau išsamesnių lyginamųjų tyrimų skirtingose šalyse.

Taigi, šio **mokslinio darbo problema** formuluojama tokiu klausimu: koku būdu ir kokiomis priemonėmis būtų galima užtikrinti efektyvią politinę komunikaciją tarp ES institucijų, nacionalinių institucijų bei piliečių ir taip pasiūlyti efektyvių sprendimų, kaip institucinė komunikacijos politika, pritaikyta prie skirtingų ES valstybių narių ar jų grupių (pvz., tokių kaip Baltijos šalys) kontekstų, galėtų padėti spręsti atotrūkio tarp ES politinės sistemos ir piliečių problemą, paspartinti nacionalinių politikos komunikacijos sistemų europeizaciją ir, galiausiai, bendros politinės viešosios erdvės formavimąsi Europoje?

Tyrimo objektas

Šio mokslinio darbo **objektas** – *ES komunikacijos politika*, probleminiai jos formavimo ir įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu aspektai.

ES komunikacijos politika suprantama kaip visuma politinių sprendimų, tikslų, strategijų bei praktinių veiksmų, kurias valdžios institucijos ir viešojo sektoriaus organizacijos (ES lygmens ir nacionalinės) vykdo tiek tiesiogiai, tiek per įvairius institucionalizuotus tarpininkus, tokius kaip žiniasklaida, komunikacijos su piliečiais procese.

Tyrimo tikslas ir uždaviniai

Tyrimo **tikslas** – remiantis teorinėmis prielaidomis ir Baltijos šalių (Lietuvos bei Estijos) atvejo studija, ištirti, kaip formuojama bei nacionaliniu lygmeniu įgyvendinama ES komunikacijos politika ir išsiaiškinti, kokie veiksniai bei priežastys lemia jos sėkmę sprendžiant ES demokratinės integracijos problemas skirtingų šalių kontekstuose.

Išsikeltam tikslui pasiekti suformuluoti šie **uždaviniai**:

- 1) aptarti teorines komunikacijos vaidmens demokratinėse politinėse sistemose prielaidas ir išskirti keliamus normatyvinius reikalavimus politinės viešosios erdvės palaikymui, valdžios institucijų skaidrumo bei atsiskaitomybės piliečiams užtikrinimui, pilietinio įsitraukimo ir aktyvaus dalyvavimo skatinimui;
- 2) pristatyti demokratijos stygiaus problemą ES politinėje sistemoje ir išanalizuoti Europos viešosios erdvės, kaip vienos iš šios problemos sprendimo galimybių, su(si)kūrimo teorines prielaidas bei realias įgyvendinimo galimybes;
- 3) apibrėžti institucinės komunikacijos politikos sampratą šiuolaikiniame politikos komunikacijos tendencijų kontekste ir aptarti jos vaidmenį ES demokratizacijos procesuose, analizuojant ES komunikacijos politikos tikslus, pagrindines nuostatas bei principus, kuriais remiantis ji turėtų būti įgyvendinama skirtingose šalyse, identifikuoti pagrindines problemas ir sudaryti ES komunikacijos politikos formavimo ir įgyvendinimo šalyse narėse tyrimo modelį;
- 4) ištirti ir įvertinti praktines ES komunikacijos politikos įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu (konkrečiai Lietuvoje bei Estijoje) galimybes, analizuojant įvairius ES ir nacionalinių valdžios institucijų veiklos aspektus, susijusius su visuomenės informavimu apie ES, viešosios nuomonės formavimu, piliečių įsitraukimo į europinę politiką skatinimu;
- 5) lyginant bei gretinant Lietuvos ir Estijos atvejus išskirti bendrus politikos komunikacijos kultūros Baltijos šalyse bruožus bei veiksnius, į kuriuos reikėtų atsižvelgti, įgyvendinant ES komunikacijos politiką šiose valstybėse;
- 6) remiantis disertacinio darbo rezultatais bei tyrimo išvadomis pateikti rekomendacijas bei pasiūlymus, kaip vieninga ES komunikacijos politika, inicijuojama ES institucijų, turėtų būti tobulinama, pritaikant ją prie skirtingų šalių kontekstų ir politikos komunikacijos kultūrų.

Ginamieji disertacijos teiginiai

1. Politikos komunikacijos funkcija demokratinėje politinėje sistemoje sukuria prielaidas rasti politinei viešajai erdvei, užtikrinančiai legitimumo, skaidrumo ir atsiskaitomybės principais paremtus ryšius tarp politinių sprendimų priėmimo struktūrų ir piliečių visuomenės.
2. ES demokratinės integracijos procesai sparčiau vyksta politiniame ir instituciniame nei socialiniame lygmenyje, nes iki šiol nėra pakankamai prielaidų bei sąlygų Europos viešosios erdvės su(si)kūrimui.
3. ES politinės sistemos *demokratijos stygiaus* problemos politinių-administracinių ir socialinių iššūkių sprendimui kaip viena iš pirminių sąlygų būtina adekvati ir efektyviai įgyvendinama institucinė *komunikacijos politika*.
4. Egzistuoja akivaizdus atotrūkis tarp ES institucijų (pirmiausia Europos Komisijos) formuojamos komunikacijos politikos tikslų, uždavinių bei strategijų europiniame lygmenyje ir realių jos įgyvendinimo galimybių nacionaliniu lygmeniu.
5. Europeizacijos poveikis nacionalinėse valstybėse susiklosčiusiems politikos komunikacijos tradicijoms bei rutiniams procesams, institucijų (bei kitų politikos veikėjų) viešųjų ryšių strategijoms, skleidžiamos viešosios informacijos pobūdžiui nėra vienodas, todėl ES komunikacijos politikoje turi būti numatyti aiškūs scenarijai bei konkrečios priemonės, kaip ją efektyviai įgyvendinti skirtingų šalių kontekstuose.
6. ES komunikacijos politikos įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu ir viešosios erdvės europeizacijos galimybes „iš viršaus“ lemia bent trys skirtingos grupės veiksniai: *strateginiai-organizaciniai*, *politikos komunikacijos kultūros* (politikos-žiniasklaidos santykio) ir *sociokultūriniai* (lemiami politinio, ekonominio, socialinio, komunikacijos kultūros ir kt. konteksto).

Mokslinio darbo bei tyrimų metodai

Šiame disertaciniame darbe derinami kokybiniai ir kiekybiniai metodai, tačiau iš esmės vadovaujamosi *kokybinio tyrimo strategija*. Tokios tyrimo strategijos pasirinkimą nulėmė darbo problemos bei tyrimo objekto apibrėžimas. Įvairių Europos šalių mokslininkai, daugiau kiekybiškai analizavę europines naujienas žiniasklaidoje bei visuomenės nuomonės apie ES rodiklius, ir patys pripažįsta, kad norint šiuos rezultatus paaikškinti, juos suprasti, pamatyti tam tikras tendencijas ir daryti prielaidas reikia gilesnių, išsamesnių kokybinių tyrimų, kurių kol kas net visos Europos mastu labai trūksta (Langenbucher ir Latzer, 2006, Trenz, 2010). Nemažiau svarbu ir tai, kad institucinės ES komunikacijos politikos strateginiams, organizaciniams bei įvairiems kitiems aspektams atskleisti, kokybiniai metodai (dokumentų analizė, interviu) buvo tinkamiausi. Šalia to, įvairūs kiekybiniai rodikliai disertacijoje pasitelkiami ir analizuojami kaip pagalbiniai, antriniai, duomenys.

Disertacijoje naudojami šie *metodai*:

- 1) *mokslinės literatūros analizė, sintezė, lyginimas, aprašymas ir apibendrinimas* – jie pasitelkiami teoriškai pagrįsti komunikacijos politikos vaidmenį ES

demokratizacijos procesuose, t. y. nustatant bei aprašant normatyvinius kriterijus, kaip „iš viršaus“ (pačių institucijų bei kitų politikos veikėjų iniciatyva) turėtų būti skatinamas Europos viešosios erdvės – Europos piliečių bendrų interesų, socializacijos ir aktyvių diskusijų ES politikos klausimais arenos – formavimasis;

- 2) *pirminių šaltinių (dokumentų) analizė* – ES komunikacijos politiką reglamentuojančių sutarčių, teisinių bei strateginių dokumentų (tiek ES lygmens, tiek ir Lietuvos bei Estijos institucijų), daugiausia nuo 2004 m. (po Baltijos ir kitų Rytų ir Centrinės Europos šalių įstojimo į ES) analizė, kurios tikslas buvo išsiaiškinti pagrindinius komunikacijos politikos formavimo tikslus, jos probleminius aspektus, identifikuoti, kaip yra reglamentuojama įvairių nacionaliniame lygmenyje veikiančių politikos institucijų atsakomybė bei veikla;
- 3) *antrinių kiekybinių duomenų analizė* – ji apėmė du etapus: a) pasitelkti tarptautinio žvalgomą naujienų tvarkaraščio tyrimo rezultatai, kurie padėjo pamatyti, kiek ir kaip, lyginant su kitomis šalimis, tiriamuoju laikotarpiu (2005 m. kovo 7–27 d.) ES politikos reikalai buvo nušviečiami Lietuvos bei Estijos žiniasklaidos, b) šalia to, skirtingo lygmens institucijų užsakomų *viešosios nuomonės apklausų* („Eurobarometro ir kt.), atliktų 2005–2009 m., analize buvo siekiama išsiaiškinti, Lietuvos ir Estijos piliečių informacijos apie ES politiką poreikius, priimtinausius jiems komunikacijos būdus bei kanalus, politinio bei pilietinio dalyvavimo motyvus ir pan.;
- 4) *kokybinis pusiau struktūruotas ekspertų interviu* – 59 kokybiniai pusiau-struktūruoti ekspertų interviu su ES lygmens, Lietuvos ir Estijos politinių institucijų tarnautojais (komunikacijos specialistais, projektų vadovais, atstovais spaudai) bei Lietuvos ir Estijos žurnalistais, naujienų redaktorais ir specialiaisiais korespondentais Briuselyje buvo atlikti dviem skirtingais laikotarpiais: AIM projekto vykdymo metu² (2005–2006 m.) ir tęsiant tyrimą 2008–2009 m.; jais buvo siekiama išsiaiškinti, kokios institucijos bei organizacijos skleidžia informaciją apie įvairias ES politikos sritis nacionaliniu lygmeniu, kokių tikslų jos siekia ir kokias komunikacijos strategijas bei taktikas naudoja, kaip formuoja komunikacijos prioritetus ir įvertina visuomenės (piliečių) informacijos poreikius, taip pat, kaip Lietuvos bei Estijos žurnalistai traktuoja europinę šalies politikos dimensiją ir kiek dėmesio jai skiria naujienų tvarkaraštyje, kaip jie vertina auditorijos (visuomenės) informacijos poreikius, ES ir šalies valdžios institucijų informavimo bei politikos viešinimo veiklas.

Mokslinė reikšmė ir naujumas

Populiariausia ES politinės komunikacijos lyginamųjų tyrimų sritis pastaraisiais metais buvo žiniasklaidos, kaip tarpininko tarp ES institucijų bei piliečių, vaidmens analizė. Tuo tarpu institucinės ES komunikacijos tyrimų kol kas nėra ženklu, nors mokslininkų

²2004–2007 m. vykdytame tarptautiniame moksliniame projekte „Adekvati informacijos vadyba Europoje“ (AIM), dalyvaujant tyrėjams iš 11 Europos šalių, buvo atlikta visa eilė tyrimų; kai kurių iš jų rezultatai yra susiję su disertacijos tyrimais bei joje analizuojami. Daugiau informacijos apie projektą – <http://www.aim-project.net>.

susidomėjimas tuo paskutiniais metais taip pat siek tiek išaugo pačioms ES institucijoms ėmus inicijuoti pokyčius šioje srityje. Mokslinių tyrimų, kurie analizuotų, kaip efektyviai ES komunikacijos politika įgyvendinama skirtingose valstybėse yra vos vienas kitas ir tie patys dažniausiai apima taip vadinamųjų senųjų ES narių, tokių kaip Suomija, Italija, Vokietija ar Prancūzija, atvejus. Visgi, kaip minėta anksčiau, viešosios nuomonės apklausos ir tyrimai rodo, kad situacija naujosiose ES narėse, jaunos demokratijos šalyse, piliečių informuotumo bei aktyvaus dalyvavimo europinėje politikoje rodikliai nuo situacijos ES narėse-senbuvėse labai skiriasi.

Tuo tarpu kai Baltijos šalių moksliniame diskurse kasmet daugėja kitų sričių tyrimų, susijusių su Europos integracija, pvz., ES poveikio įvairioms Baltijos valstybių vidaus bei užsienio politikos sritims, viešojo administravimo sistemoms tyrimai ar interesų atstovavimo ES politikoje galimybių analizė, politikos komunikacijos problematika vis dar nesusilaukia reikiamo dėmesio. Lietuvoje ir Estijoje, kaip beje ir kitose Rytų bei Vidurio Europos regiono valstybėse, teoriniai svarstymai apie Europos viešąją erdvę, ES komunikacijos politikos sąsajas su Europos demokratijos stiprinimu, europinio identiteto formavimusi, pradėti visai neseniai. Kaip taisyklė, atskiri šios mokslinės problematikos aspektai paprastai atsiduria tų politikos sociologų bei viešosios komunikacijos tyrėjų dėmesio centre, kurie dalyvauja tarptautiniuose moksliniuose projektuose.

Ši disertacija yra *tarpdisciplininio pobūdžio* ir priskirtina politikos komunikacijos *lyginamosioms studijoms*. Disertacijoje analizuojamos dviejų, pagal įvairius parametrus *panašių sistemų* valstybių – Estijos bei Lietuvos – politikos komunikacijos sistemos. Jas gretinant ir lyginant, siekiama identifikuoti bendras europeizacijos tendencijas, kurias, remiantis kitose šalyse atliktų panašių tyrimų rezultatais, būtų galima vertinti platesniame kontekste. Apskritai, Lietuvoje politikos komunikacijos srities mokslinių darbų kol kas yra labai nedaug, o tuo labiau tokių, kurie paremti lyginamaisiais tyrimais. Visgi Lietuvos bei Estijos atvejus gretinti, bendrus Baltijos šalių grupės politikos komunikacijos kultūros bruožus analizuoti pagrindą davė keleto šių šalių žiniasklaidos sociologų bei komunikacijos tyrėjų lyginamosios žiniasklaidos studijos (Balčytienė ir Lauk, 2005, Balčytienė, 2009). Remiantis vertinga tokių tyrimų patirtimi, reikėtų ieškoti naujų politikos komunikacijos analizės perspektyvų – iki šiol pernelyg mažai žinoma ir lyginamuoju aspektu tiriama politikos veikėjų (partijų, lyderių) bei institucijų komunikacijos specifika. Tuo tarpu, kaip rodo kitų šalių pavyzdžiai, ir čia egzistuoja skirtingos institucinės ir politikos komunikacijos kultūros, kurios daugeliu atveju turi lemiamos reikšmės ir tam, kaip skirtingai (ar panašiai) yra komunikuojamos tos pačios globalios (europinės) politikos aktualijos (Brüggemann, 2008, Valentini, 2008). Taigi, ES komunikacijos politikos įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu tyrimas be kita ko gali padėti ir geriau pažinti nacionalinę politikos komunikacijos kontekstą.

Be to, kad šis disertacinis darbas yra labai aktualus savo problematika, analizuoja Lietuvoje visiškai, o Europoje taip pat dar nedaug tyrinėtą institucinę ES politikos komunikacijos aspektą, pasirenkant naujųjų ES narių bei jaunos demokratijos valstybių – Lietuvos ir Estijos – atvejus, yra tarpdisciplininio pobūdžio, remiasi lyginamųjų tyrimų tradicija bei daugiausia kokybine metodika, Lietuvos kontekste jo naujumą nusako ir taikyta *teorinė prieiga* bei ja paremtas ES komunikacijos politikos formavimo ir jos įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu *analizės bei tyrimo modelis*. Darbo teorinė ašis – skirtingų teorinių požiūrių bei prieigų derinys: *sistemų teorijos* perspektyva bei ją

papildantis *struktūrinio funkcionalizmo* teorinis požiūris leidžia politikos komunikaciją (bei vieną iš jos aspektų institucijų komunikacijos politiką) apibrėžti bei nagrinėti kaip neatsiejamą politinės sistemos funkciją ir politikos proceso dalį, tuo tarpu, siekiant teoriškai pagrįsti komunikacijos vaidmenį ES demokratizacijos procesuose, buvo remiamasi *normatyvine demokratijos teorija* ir kaip atskira jos atšaka susiformavusia *viešosios erdvės teorinių svarstymų tradicija*. Pastaroji paskatino Europos mokslininkus sudaryti įvairius teorinius Europos viešosios erdvės modelius, kaip vieną iš ES demokratijos stygiaus problemos sprendimo galimybių bei pirminių sąlygų. Šalia to, ES institucinės komunikacijos politikos analizei, t. y. tiriant įvairius ES bei nacionalinių valdžios institucijų visuomenės informavimo, viešosios nuomonės formavimo veiklos aspektus, buvo pasitelkta *organizacijų komunikacijos* bei *politinių viešųjų ryšių* analizės ir tyrimų metodika bei patirtis.

Disertacijoje analizuojama, kaip vyksta politikos komunikacijos sistemų europeizacijos procesai naujosiose narėse, jaunos demokratijos valstybėse (Lietuvoje ir Estijoje), apie kurių kontekstą ir patirtis Europos moksliniame diskurse pernelyg mažai yra žinoma. Darbe siekta parodyti, kad veiksniai, lemiantys Europos viešosios erdvės formavimąsi, yra daugialypiai bei kompleksiški. Remiantis Lietuvos ir Estijos atvejo analize galima daryti prielaidą, kad ES komunikacijos politikos įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu ir viešosios erdvės europeizacijos galimybes „iš viršaus“ apsprendžia bent trys skirtingos grupės veiksniai: *strateginiai-organizaciniai*, *politikos komunikacijos kultūros* (politikos-žiniasklaidos santykio) ir *sociokultūriniai* (priklausomybė nuo politinio, ekonominio, socialinio ir kt. konteksto).

Darbo struktūra ir apimtis

Disertacinio darbo apimtis – 192 psl. (su priedais – 210 psl.), pateikta 15 paveikslų, 7 lentelės, 5 priedai. Literatūros ir šaltinių sąrašė yra 285 pozicijos. Disertaciją sudaro įvadas, trys pagrindinės dalys, taip pat išvados ir rekomendacijos.

Įvade pristatomas nagrinėjamos temos aktualumas ir tyrimo problema, nurodomas darbo objektas, tikslas ir uždaviniai, suformuluojami ginamieji teiginiai, įvertinamas mokslinio darbo naujumas teoriniu, metodologiniu bei praktiniu požiūriais, supažindinama su darbo struktūra ir pateikiama informacija apie mokslinio darbo rezultatų sklaidą.

Pirmojoje darbo dalyje „Politikos komunikacijos vaidmuo Europos Sąjungos demokratinės integracijos procesuose: teorinės ir empirinės tyrimo prielaidos“ siekiama teoriškai bei praktiškai pagrįsti komunikacijos politikos vaidmenį ES demokratizacijos procesuose. Pirmiausia, politikos komunikacija apibrėžiama bei nagrinėjama kaip viena iš politinės sistemos funkcijų ir demokratinio politikos proceso dalių, reikalingų politinės viešosios erdvės palaikymui, valdžios institucijų skaidrumo, atsiskaitomybės piliečiams užtikrinimui bei pilietinio įsitraukimo skatinimui, aptariamai skirtingi normatyviniai viešosios erdvės modeliai ir svarstomos jų taikymo tyrimams galimybės. Toliau pristatoma demokratijos stygiaus problema ES politinėje sistemoje ir analizuojamos įvairios Europos viešosios erdvės, kaip vienos iš šios problemos sprendimo galimybių, teorinės prielaidos, supažindinama su iki šiol atliktų tyrimų rezultatais ir pateikiamas susistemintas požiūris Europos viešosios erdvės su(si)kūrimo

bei palaikymo sąlygų analizei. Šioje dalyje taip pat pateikiama institucinės komunikacijos politikos samprata, remiantis įvairiais politikos dokumentais ir moksliniais tyrimais, pristatomi ES komunikacijos politikos tikslai, pagrindinės nuostatos ir principai, įvertinamos jų įgyvendinimo problemos ir pasiūlomas apibendrintas ES komunikacijos politikos formavimo ir įgyvendinimo šalyse narėse tyrimo modelis.

Antrojoje dalyje „Europos Sąjungos komunikacijos politikos įgyvendinimas nacionaliniu lygmeniu ir Baltijos šalių atvejo pasirinkimas: tyrimo dalykinis ir metodologinis pagrindimas“ suformuluojamos prielaidos politikos komunikacijos sistemų europeizacijos Baltijos šalyse tyrimui, pagrindžiama lyginamojo kokybinio tyrimo metodologinė prieiga, pristatoma bei įvertinama tyrimo koncepcija ir loginė schema, tyrimo klausimai, aptariama jo eiga ir gautų rezultatų analizės kriterijai bei struktūra.

Kokybinio tyrimo rezultatai pristatomi trečiojoje darbo dalyje „Institucinės komunikacijos apie Europos Sąjungos politiką Lietuvoje bei Estijoje tyrimas“. Jie analizuojami trimis pjūviais (aspektais): 1) *strateginiu-organizaciniu*; 2) *politikos ir žiniasklaidos santykio* (arba politikos komunikacijos kultūros); 3) *sociokultūriniu* (kontekstiniu). Analizės pagrindas – 59 kokybiniais pusiau-struktūruotais eksperto interviu su ES lygmens, Lietuvos ir Estijos politinių institucijų tarnautojais (komunikacijos specialistais, projektų vadovais, atstovais spaudai) bei Lietuvos ir Estijos žurnalistais, naujienų redaktorais ir specialiaisiais korespondentais Briuselyje gauti rezultatai, tačiau juos analizuojant, kaip papildomi antriniai kiekybiniai duomenys, įvertinami ir viešosios nuomonės bei žiniasklaidos turinio pokyčių Lietuvoje ir Estijoje rodikliai. Paskutinioji darbo dalis užbaigiama bandymu susisteminti politikos komunikacijos europeizacijos dviejose Baltijos šalyse ypatumus, įvertinti sėkmingo ES komunikacijos politikos įgyvendinimo Lietuvoje ir Estijoje galimybes bei iššūkius ir tuo remiantis svarstyti prielaidas, kaip reiktų tobulinti ES komunikacijos politikos tikslus bei strategijas, atsižvelgiant į skirtingų valstybių ar jų grupių (tokių kaip Baltijos šalys) kontekstą.

Disertacinio darbo pabaigoje pateikiamos išvados bei rekomendacijos ES komunikacijos politikos tobulinimui ir adaptavimui skirtinguose kontekstuose, taip pat literatūros bei šaltinių sąrašas, priedai.

Pagrindinės išvados ir rekomendacijos

1. Politikos komunikacijos funkcija demokratinėje politinėje sistemoje sukuria prielaidas rasti politinei viešajai erdvei, užtikrinančiai legitimumo, skaidrumo ir atsiskaitomybės principais paremtus ryšius tarp politinių sprendimų priėmimo struktūrų ir piliečių visuomenės. Pasiremiant *struktūrinio funkcionalizmo* požiūriu ir traktuojant politikos komunikaciją kaip tam tikrą *įeigos-išeigos modelį*, reikalingus abipusius ryšius tarp politinių sprendimų priėmimo struktūrų ir viešosios nuomonės sferos užtikrina politikos komunikacijos funkcija. Ji svarbi tiek sudarant sąlygas įvairioms suinteresuotoms visuomenės grupėms viešai svarstyti politines problemas, suformuluoti bendrus sutarimus bei pozicijas, patenkančias į politikos proceso lauką (*įeigos* etape), tiek ir (daugiausia per žiniasklaidos priemones) užtikrinant informacijos

mainus, reikalingą viešumą priimant bei įgyvendinant politinius sprendimus (*išeigos* etape). Iš *demokratijos teorijos* pozicijų žvelgiant, tam, kad susiformuotų tokia politinė viešoji erdvė, kuri pajėgi užtikrinti stiprią demokratiją, turi būti įgyvendinami tam tikri normatyviniai reikalavimai. Disertacijoje buvo išskirti ir aprašyti du viešosios erdvės tipai (modeliai) – *liberalusis* (siejamas su liberaliosios demokratijos įvairiais variantais) ir *diskursyvinis* (paremtas svarstomosios demokratijos principais). Jie reprezentuoja skirtingus požiūrius į tai, kokie veikėjai turi būti įtraukiami į viešųjų svarstymų procesą, kaip jie turėtų būti reprezentuojami, koks yra komunikacijos bei viešojo diskurso pobūdis, kaip jį turėtų užtikrinti žiniasklaida, ir, galiausiai, koks viso to rezultatas bei poveikis turėtų būti politinei sistemai. Iš viso to paaiškėjo, kad tokie normatyviniai reikalavimai politinei viešajai erdvei kaip atvirumas, dalyvių, temų, arenų ir priemonių įvairovė, grįžamojo ryšio mechanizmų užtikrinimas tiesiogiai susiję su pagrindiniais demokratijos principais – politinių procesų skaidrumu, institucijų legitimumu, atsiskaitomybe ir pilietine kontrole, piliečių lygiaverčiu įtraukimu ir aktyvaus dalyvavimo skatinimu. Visi šie aspektai labai svarbūs svarstant demokratijos užtikrinimą šių dienų kontekste, t. y. vykstant sparčiai regioninei politinei, ekonominei bei socialinei integracijai Europoje, nes keičiantis politinėms realijoms ir transformuojantis politinėms sistemoms, keičiasi ir politikos komunikacijos, o tuo pačiu ir politinės viešosios erdvės palaikymo sąlygos.

2. ES demokratinės integracijos procesai sparčiau vyksta politiniame ir instituciniame nei socialiniame lygmenyje, nes iki šiol nėra pakankamai prielaidų bei sąlygų Europos viešosios erdvės su(si)kūrimui. Skirtingų mokslininkų diskusijų dėl taip vadinamosios ES politinės sistemos *demokratijos stygiaus* problemos analizė parodė, kad vienas aštriausių ir kartu sunkiausiai išsprendžiamų yra jos socialinis aspektas – atotrūkis tarp administracinės–institucinės politinių sprendimų priėmimo sistemos ES lygmeniu ir nacionalinių valstybių piliečių interesų bei galimybių jų aktyvesniam dalyvavimui. Pasirėmus daugelio mokslinių tyrimų duomenimis paaiškėjo, kad ES politinė sistema iki šiol stokoja efektyvios politikos komunikacijos infrastruktūros (komunikacijos per žiniasklaidą sistemos), *kolektyvinės socialinės vaizduotės* siejamos vieningos Europos politinės bendruomenės bei su tuo susijusių sąlygų viršnacionalinei Europos viešajai erdvei su(si)kurti. Kita vertus, Europos viešosios erdvės atsiradimas gali realizuotis kaip daugialypis bei palaipsniui vykstantis procesas, kai įvairiuose nacionalinės viešosios erdvės lygmenyse pastebima vis daugiau *vertikalaus* bei *horizontalaus* viešojo diskurso europėjimo požymių. Visgi, kaip įsitikinome, iširti bei nustatyti, kaip europeizacijos procesai veikia nacionalines politikos komunikacijos sistemas nėra lengva, nes skirtinguose (politiniuose, ekonominiuose, kultūriniuose, kt.) kontekstuose turėsime skirtingus rezultatus. Šalia to, įvairių (kiekybinių ir kokybinių) žiniasklaidos tyrimų rezultatai atskleidė, kad daugelyje ES valstybių galima stebėti dvejopus reiškinius – tiek europeizacijos, tiek ir viešųjų svarstymų uždaro arba lokalizacijos. Taigi, ES politikos komunikacijos problemos yra daugialypės ir reikalaujančios tiek efektyvių institucinių sprendimų „iš viršaus“, tiek ir sudaryti palankias sąlygas kokybiniam socialiniam pokyčiams „iš apačios“. Remiantis *Europos kolektyvinės socialinės vaizduotės* idėja, žinių ir informacijos piliečiams nepakanka (tai tik pirminė sąlyga), reikia, kad atsirastų susidomėjimas europinės politikos klausimais ir šalia to, kad tas susidomėjimas skatintų juos jungtis į bendrą požiūrį bendruomenės. Taigi, politinių sprendimų priėmėjams ES lygmeniu (institucijoms, kt.) neužtenka tik viešinti bei aiškinti europinės politikos procesus, siekti

skaidrumo, atvirumo, bet būtina užmegzti ir tvirtus abipusius ryšius su Europos komunikacinėmis bendruomenėmis nacionaliniu, regiono bei vietos lygmenimis.

3. ES politinės sistemos *demokratijos stygiaus* problemos politinių-administracinių ir socialinių iššūkių sprendimui kaip viena iš pirminių sąlygų būtina adekvati ir efektyviai įgyvendinama institucinė *komunikacijos politika*. ES komunikacijos politikos, kaip savarankiškos politikos srities, atsiradimas (nuo 2004 m. pabaigos) reiškia svarbų kokybinį bei vertybinį pokytį. Nuo to laiko ES politinėje sistemoje politikos komunikacija nebėra traktuojama tik kaip politinių institucijų (ar lyderių) įvaizdžio kūrimo įrankis, bet jai yra keliami aukštesni tikslai – būti vienu iš demokratinio politinio proceso mechanizmu, užtikrinančiu abipusį ryšį tarp politinės valdžios struktūrų ir skirtingų pilietinės visuomenės grupių. Kita vertus, komunikacijos politika yra viena iš dviprasmiškiausių ir sudėtingiausiai koordinuojamų sričių, nes, kaip parodė įvairių mokslinių tyrimų ir pastarųjų dešimtmečių tendencijų apžvalga, institucinės komunikacijos profesionalėjimas gali turėti tiek teigiamos, tiek ir neigiamos įtakos demokratiniam procesams. Komunikacija, nukreipta į demokratijos stiprinimo uždavinius, reiškia, kad ji turi būti suvokiama kaip tam tikra visuomeninė paslauga, reikalinga tam, kad būtų užtikrintos piliečių teisės į politinę informaciją. Vadovaujantis šiuo požiūriu, politinės institucijos turi būti atviros, skaidrios bei efektyviai skleisti politinę informaciją, nes tai, kas nepatenka į viešąją erdvę, negali būti svarstoma, vertinama arba susilaukti piliečių pritarimo. Dėl to pastarojo dešimtmečio EK inicijuojamas siekis paskatinti dialogą tarp visų suinteresuotų institucijų ir piliečių, tam panaudojant įvairias komunikacijos strategijas bei priemones, yra bandymas „iš viršaus“ paveikti Europos viešosios erdvės formavimąsi. Iš normatyvinių pozicijų vertinant, oficialiai deklaruojamų ES komunikacijos politikos tikslų turinys iš tiesų nemaža dalimi atitinka teorines prielaidas Europos viešosios erdvės plėtotei – siekiama sudaryti sąlygas veiksmingai *ES valdymo stebėsenai* (didesniam politinių procesų skaidrumui, atvirumui bei atsiskaitomybei), *vertikalaus* bei *horizontalaus pobūdžio europeizacijos* ir *Europos socialinės kolektyvinės vaizduotės formavimosi* procesams. Mokslinių tyrimų bei antrinių duomenų analizė parodė, jog „iš viršaus“ (instituciškai) skatinami politikos komunikacijos mechanizmai, viešosios erdvės plėtotė yra būtinos sąlygos ES politinės sistemos demokratizacijai. Visgi abejotina, ar tą galima užtikrinti pirmiau nei susiformuos aktyvi politinė bendruomenė, siejama socialinės kolektyvinės vaizduotės. Iš kitos pusės, ES politinės institucijos privalo užtikrinti adekvatų informavimą bei rasti efektyvių būdų, kad visų šalių piliečių nuomonė turėtų didesnę įtaką europinės politikos formavimo bei įgyvendinimo procesuose.

4. Egzistuoja akivaizdus atotrūkis tarp ES institucijų (pirmiausia EK) formuojamos komunikacijos politikos tikslų, uždavinių bei strategijų europiniame lygmenyje ir realių jos įgyvendinimo galimybių nacionaliniu lygmeniu. Teorinių požiūrių analizė, viešosios nuomonės apklausos ir įvairūs tyrimai parodė, kad ES demokratijos problemų sprendimas, Europos viešosios erdvės su(si)kūrimo procesas negali vykti tik ES lygmenyje, reikia tam tikrų reikalingų žingsnių nacionaliniame lygmenyje. Kaip išsiaiškinome, pagrindiniai sprendimai, liečiantys bendrą tarpinstitucinę ES komunikacijos politiką, iki šiol priimami ES mastu: EK įvairias komunikacijos politikos nuostatas bei strategijas įgyvendina Briuselyje, užmegzdama kontaktus su čia veikiančiomis pilietinės visuomenės grupėmis, NVO, Europos žiniasklaida, taip pat ji yra pagrindinis institucinės informacijos apie ES politiką šaltinis

įvairių šalių korespondentams. Visgi, daugialygiame ES politinių sprendimų priėmimo procese informavimas turi būti užtikrinamas ne tik viršnacionaliniu, bet ir (ypatingai) nacionaliniu, regioniniu ar vietos lygmenimis. Nors ES institucijos per savo atstovybes bei įvairias interneto iniciatyvas vykdo institucinę komunikaciją įvairiose šalyse, nacionaliniu lygmeniu politikos komunikacijos procesas įtraukia daug platesnį skirtingų institucijų bei politikos veikėjų, turinčių savo prioritetus bei interesus, tinklą. Todėl disertaciniame darbe iškeltas poreikis išsiaiškinti, kaip vyksta politikos komunikacijos sistemų europeizacijos procesai įvairiose šalyse, ypač naujosiose narėse (įstojusiose į ES 2004 m. ir vėliau), jaunos demokratijos Rytų bei Vidurio Europos valstybėse, apie kurių kontekstą bei patirtis pernelyg mažai yra žinoma. Kaip parodė kokybinis tyrimas Lietuvoje bei Estijoje, Baltijos šalių piliečiai pageidauja ir tikisi informavimo bei komunikacijos iniciatyvų, europinės politikos formavimo procesų aiškinimo iš nacionalinių vyriausybių – jiems svarbu, kad ES lygmeniu pirmiausia būtų paisoma Lietuvos (ar Estijos) interesų. Tyrimo rezultatai taip pat parodė, kad, pavyzdžiui, naujosiose ES šalyse, tokiose kaip Estija ir Lietuva, piliečių aktyvumo rodikliai nėra dideli, o jų susidomėjimas ES politikos klausimais yra vienas mažiausių. Tuo tarpu akivaizdu, kad *Europos viešoji erdvė*, paremta kolektyvinės socialinės vaizduotės jausena, gali susiformuoti tada, kai piliečiai europinę politiką traktuos kaip sau artimą, susijusią su jų kasdieniniu gyvenimu. Galima sakyti, kad visuomenė turi būti motyvuojama dalyvauti, o tą reikia daryti parodant, kad jų nuomonė įvairiais ES politiniais klausimais yra labai svarbi, reikšminga, gali ją pakeisti. Kaip paaiškėjo, kol kas nacionaliniame kontekste europiniai reikalai tampa svarbūs tam tikrais išskirtiniais laikotarpiais, pvz., Estijai ir Lietuvai integruojantis į ES.

5. Europeizacijos poveikis nacionalinėse valstybėse susiklosčiusiems politikos komunikacijos tradicijoms bei rutiniams procesams, institucijų (bei kitų politikos veikėjų) viešųjų ryšių strategijoms, skleidžiamos viešosios informacijos pobūdžiui nėra vienodas, todėl ES komunikacijos politikoje turi būti numatyti aiškūs scenarijai bei konkrečios priemonės, kaip ją efektyviai įgyvendinti skirtingų šalių kontekstuose. Kaip parodė įvairių mokslinių studijų analizė bei patvirtino atliktas tyrimas, europeizacijos procesai keičia šalyje susiklosčiusias politikos komunikacijos tradicijas, nusistovėjusius politikos-žiniasklaidos sferų santykio principus, vyksta skirtingi ir nevienodo intensyvumo transformacijų, adaptavimosi, tam tikro socialinio mokymosi procesai, prisitaikymas prie naujų taisyklių bei normų. Tuo remiantis galima paaiškinti, kodėl tiesiog perkelti ES lygmeniu EK inicijuojamas politikos nuostatas bei principu, juos sklandžiai įgyvendinti įvairiose Europos šalyse iki šiol nėra (vienodai) paprasta. Kaip patvirtino Lietuvoje bei Estijoje atliktas kokybinis tyrimas, įgyvendinant ES komunikacijos politiką nacionaliniu lygmeniu reikia ne tik atsižvelgti į šalies kontekstą, jo lemiamus veiksnius, bet ir į dar daugiau dalykų – pritaikyti komunikacijos politikos principus bei priemones lokalioms, skirtingoms bendruomenėms. Vienareikšmiškai „išmatuoti“ ES komunikacijos politikos įgyvendinimo efektyvumą nacionaliniu lygmeniu (šiuo atveju Baltijos šalyse) nebuvo šio darbo tikslas. Tam, kad nustatytume, kiek iš tiesų yra pažengę politikos komunikacijos europeizacijos procesai Lietuvoje bei Estijoje, reikia ilgalaikių, kompleksinių (kiekybinių bei kokybinių) tyrimų; netgi reguliariai bei gausiai atliekami „Eurobarometro“ tyrimai negali į šiuos klausimus atsakyti. Žinome, kad veiksniai, skatinantys Europos viešosios erdvės formavimąsi, iš tiesų yra daugialypiai bei kompleksiški, kaip ir Europos šalių visuomenės, su skirtingomis istorinėmis patirtimis, politikos bei viešosios

komunikacijos tradicijomis, socialine, ekonomine padėtimi. Vis dėlto, pasitelkiant kokybinio tyrimo priemonę bei analizuojant ES komunikacijos politikos įgyvendinimo praktikas kontekstiškai panašiose aplinkose (tokiose kaip Baltijos šalių), galima identifikuoti bei kelti prielaidas apie tam tikras grupes veiksmų, į kuriuos būtina atsižvelgti, siekiant „iš viršaus“ užtikrinti intensyvesnę politikos komunikacijos europeizaciją šiose valstybėse.

6. ES komunikacijos politikos įgyvendinimą nacionaliniu lygmeniu ir viešosios erdvės europeizacijos galimybes „iš viršaus“ lemia bent trys skirtingos grupės veiksmų: *strateginiai-organizaciniai*, *politikos komunikacijos kultūros (politikos-žiniasklaidos santykio)* ir *sociokultūriniai* (lemiami politinio, ekonominio, socialinio, komunikacijos kultūros ir kt. konteksto).

6.1. Kaip parodė Estijoje bei Lietuvoje atliktas kokybinis tyrimas, nacionalinės vyriausybės bei kitos regiono, vietos savivaldos institucijos nėra tokios suinteresuotos efektyviu informavimu apie ES politiką kaip tokią misiją sau keliančios ES institucijos (Europos Komisija ir Europos Parlamentas). Galima išskirti keletą priežasčių, kodėl taip yra. Pirmiausia, per penkerius narystės ES metus visų Baltijos šalių piliečių parama narystei ES išliko labai aukšta, lyginant su kitų ES šalių narių situacija. Dėl to nacionalinės vyriausybės, daugiausia besivadovaujančios šiais viešosios nuomonės tyrimų rodikliais, nejausdamos politinio suinteresuotumo, neturėdamos pakankamai finansinių bei žmogiškųjų resursų, stokodamos profesionalių viešųjų ryšių valdymo patirties bei nerasdamos efektyvių sprendimų, dažnai apriboja savo galimybes įsitraukti į labiau proaktyvų bendradarbiavimą su įvairiomis suinteresuotomis organizacijomis bei vietine žiniasklaida. Todėl nenuostabu, kad Baltijos šalyse pagrindinėmis institucinėmis ES komunikacijos politikos įgyvendinimo iniciatorėmis išlieka EK atstovybės. Jos inicijuoja tarpinstitucinės partnerystės susitarimus, siūlo ir didžia dalimi finansiškai remia pagrindines europines informacines bei komunikacines kampanijas. Kaip paaiškėjo, Baltijos šalių kontekste, turint omenyje trumpą narystės ES patirtį, sudėtingesnę ekonominę situaciją, iki šiol besiformuojančią demokratinės politikos kultūrą, pilietinio dalyvavimo galimybes, kt. veiksmus, nacionalinių vyriausybių bei parlamentų prisiimama komunikacijos apie europinę politikos dimensiją su savo šalies piliečiais atsakomybė yra kur kas mažesnė nei tokiose šalyse kaip Vokietija, Prancūzija, Suomija, Olandija ar Italija.

6.2. Antagonizmas (skirtingi interesai, veiklos logika) tarp politikos veikėjų (informacijos šaltinių) ir žurnalistų nėra taip paprastai išsprendžiamas – tą rodo įvairūs tyrimai, tą pademonstravo ir ES politikos komunikacijos tyrimas Lietuvoje bei Estijoje. Išaiškėjo, kad šiose šalyse europinės komunikacijos procesuose iš tiesų labiau aktyvūs yra politiniai (instituciniai) veikėjai, tuo tarpu žiniasklaida yra gana pasyvi. Iš normatyvinio požiūrio vertinant, žiniasklaida turėtų būti aktyvesnė, nes viena iš jos misijų yra klausti, kas vyksta už uždarytų politinių sprendimų priėmimo durų. Galima daryti prielaidą, kad tuo tarpu, kai nacionalinio lygmens politinių naujienų kontekste vyrauja daugiau *žiniasklaidos logika* pagrįsta politikos komunikacijos kultūra (pastebimas nacionalinių politikos veikėjų prisitaikymas prie jos veikimo principų, naujienų atrankos kriterijų, artimas politikos šaltinių bei žurnalistų ryšys, klientelizmo apraiškos, kt.), tai europinių aktualijų atveju yra kitaip. Čia daugiau remiamasi *politine-strategine*

logika, t. y. didžioji dauguma viešąją erdvę užpildančių pranešimų yra inicijuojami ir parengiami remiantis viešųjų ryšių informacija, tuo tarpu žiniasklaida arba mažai nušviečia šiuos procesus, arba užpildo savo turinį institucijų inicijuojamomis žiniomis. Tyrimas taip pat parodė, kad Baltijos šalių žurnalistai pasigenda detalesnės informacijos ne apie prioritetas Lietuvos (ar Estijos) interesų ES srityje, o apie platesnius reikalus bei praktinį įvairių politinių sprendimų įgyvendinimą. Iš institucinės perspektyvos vertinant, žiniasklaida laikoma labai svarbiu komunikacijos kanalu, tačiau Lietuvos ir Estijos žurnalistams priekaištaujama dėl to, kad jie nėra linkę bendradarbiauti, jiems trūksta reikiamos kompetencijos bei žinių, kurios skatintų didesnę interesą bei suinteresuotumą ES politikos klausimais. Pastebima, kad ne pateikiamų europinių naujienų kiekis netenkina institucinės komunikacijos formuotojų, o jos kokybė didžioje dalyje žiniasklaidos priemonių – trūksta analizės, susiejimo su platesniu (europiniu) kontekstu, lygiavertiškesnio bei įvairesnio politikos veikėjų, ekspertų bei temų reprezentavimo. Visgi, nors per keletą narystės ES metų, žurnalistai ėmė vis dažniau į savo naujienų atrankos lauką įtraukti įvairių ES politikos problematiką, tam tikros pagrindinės problemos, su kuriomis jie kasdien susiduria, nėra išspręstos: Europos politinis diskursas bei sprendimų priėmimo procedūros išliko labai kompleksiškos ir sudėtingos, vyrauja pernelyg biurokratizuota kalba, trūksta priėjimo prie reikšmingų informacijos šaltinių (ypač gimtąja kalba), trūksta specifinių žinių, patirties, jau nekalbant apie tai, kad žurnalistines praktikas veikia spartūs pokyčiai naujienų vadybos bei redakcinio darbo pobūdyje (vis sunkėjančios ekonominio išlikimo sąlygos, interneto plėtra, laiko sąnaudos parengti kokybišką analitinį produktą, kt.). Baltijos šalių žiniasklaida iš esmės (išskyrus tam tikras išimtis) vadovaujasi komercine logika, taip pat ir ES naujienų atveju, nors, pasak pačių žurnalistų, europinės politikos aktualijos labai skiriasi nuo vietinių, politiniais skandalais persmelktų naujienų.

6.3. Dviejose Baltijos šalyse atliktas kokybinis tyrimas atskleidė ir ES komunikacijos politikos įgyvendinimo nacionaliniu lygmeniu rezultatų priklausomybę nuo taip vadinamojo šalies *sociokultūrinio konteksto* (politinių, ekonominių, socialinių sąlygų, komunikacijos kultūros ir pan. dalykų). Tiek Estijoje, tiek ir Lietuvoje metams bėgant palaipsniui pradėjo formotis ne tik tam tikra atskira *europinės politikos komunikacijos dimensija*, bet galima pastebėti ir tai, kad ji paveikė įprastas, nusistovėjusias politikos-žiniasklaidos santykio praktikas, prasidėjo ir tebesitęsiantis mokymosi ir pažinimo procesas, skatinantis institucinės komunikacijos profesionalizaciją. Sudėtingi Europos valdymo demokratizacijos uždaviniai iš tiesų liečia ne tik ES institucijų lygmenį, bet keliami nacionalinio lygmens politikos formuotojams Baltijos šalyse. Kaip pademonstravo kokybinis tyrimas, persiorientuoti prie labiau formalizuotos bei profesionalios ES politikos komunikacijos kultūros yra didelis iššūkis abiem pusėms – tiek žurnalistams, tiek ir įvairių nacionalinių institucijų komunikacijos politikos formuotojams bei įgyvendintojams. Baltijos šalių komunikacijos aplinkos (rinkos) yra labai mažos (vertinant tiek ekonominiu aspektu, tiek ir auditorijų, arba suinteresuotų piliečių bei jų grupių, dydžiu), o silpnos profesionaliosios analitinės žurnalistikos tradicijos, instituciškai įtvirtintų skaidrių politikos-žiniasklaidos ryšių nebuvimas, silpnas pilietinių bei nevyriausybinų organizacijų sektorius, žemas politinio bei pilietinio aktyvumo lygis bei kiti

panašūs veiksniai lemia tai, kad daugiau į pramoginio pobūdžio informaciją besiorientuojančios šių šalių žiniasklaidos logika geriau atitinka gana didelės dalies auditorijų lūkesčius nei politinių institucijų pastangos „iš viršaus“ skatinti viešąsias diskusijas ES politikos klausimais. Iš to seka pagrįsta prielaida, kad ES komunikacijos politikos formuotojai turėtų geriau ištirti bei atsižvelgti į skirtingų šalių ar jų grupių (tokių kaip Baltijos šalys) realijas: išsiaiškinti, koks yra tos šalies piliečių žinių apie skirtingus ES politikos aspektus lygis, kokie jų interesai, informacijos vartojimo įpročiai, kokio tipo viešąjį diskursą šiais klausimais palaiko nacionaliniai politikos veikėjai (institucijos, politinės partijos, įvairios organizacijos bei judėjimai, žiniasklaida, įvairūs nuomonių lyderiai), kokie jų interesai ir kaip jie gali atsispindėti žiniasklaidos turinyje, kokie skirtingi veiksniai tai lemia. Visa tai yra klausimai, prie kurių ateityje turės nuolat sugrįžti ne tik (ES ir nacionalinio, regioninio, vietos lygmens) institucijos, bet ir ES komunikacijos politikos formavimo bei įgyvendinimo procesus tyrinėjantys mokslininkai.

7. Įvertinant realias šiuolaikines tendencijas tiek pasikeitusiose žiniasklaidos praktikose, tiek ir pilietinio dalyvavimo rodiklius, politinėms institucijoms išskyla labai sudėtingas uždavinys – surasti tinkamiausius kelius ir būdus, kaip skatinti europinės informacijos mainus, sudaryti sąlygas (arba bent jau netrukdyti) plėtotis demokratinei viešajai erdvei, subalansuoti įvairius interesus. Praktika parodė, kad įsitraukdamos į labai intensyvią bei proaktyvią komunikacinę veiklą, jos gali būti apkaltintos turinčios propagandinių tikslų, kritikuojamos už tai, kad savo komunikacijos politikoje turėtų remtis tik konkrečių faktų viešiniu. Iš kitos pusės, tyrimas Lietuvoje ir Estijoje parodė, kad sudėtinga, pernelyg biurokratizuota politinė informacija nesusilaukia žurnalistų dėmesio, tai nedomina ir paprastų piliečių. Tai yra tik vienas iš tyrimo rezultatais paremtų pavyzdžių, kuris parodo, kad rasti efektyvius sprendimus, kaip ES komunikacijos politika bei jos įgyvendinimo mechanizmai galėtų būti tobulinami, nėra paprasta. Visgi, galima pateikti keletą **rekomendacijų**. Siekdamas efektyvinti ES komunikacijos politikos įgyvendinimą Baltijos šalyse, nacionalinio lygmens institucijos, turinčios ribotus išteklius bei patirtį, galėtų sukurti ekspertų ES politikos klausimais tarybą (į kurią įeitų įvairios suinteresuotos pusės), daugiau dalintis patirtimi bei bendradarbiauti su kaimyninių, panašios politikos komunikacijos kultūros bei tradicijų šalių institucijomis (tokiu būdu galima paspartinti *horizontaliosios europeizacijos* procesus), taip pat atrasti galimybių europinei politikai skiriamas iš tiesų ne mažas lėšas nukreipti į nepriklausomų iniciatyvų finansavimą (pvz., nacionalinio Briuselio korespondentų punkto išlaikymą tam tikrą laikotarpį). Labai svarbu, kad būtų tiriama nacionalinė komunikacijos aplinka ir išsiaiškinami žurnalistinio darbo bei naujienų vadybos procesai, o institucijų informavimo paslaugos būtų labiau adaptuojamos, pritaikomos prie skirtingų interesų. Šis bei kitų mokslininkų Europoje atlikti tyrimai rodo, kad pagal labai panašias politikos kultūras ir žurnalistikos tradicijas, panašią patirtį (kontekstinius dalykus) Baltijos valstybės (Estija, Latvija ir Lietuva) sudaro tam tikrą atskirą valstybių klasterį ES politikos komunikacijos erdvėje – žurnalistai patiria labai panašius iššūkius, taiko analogiškus informacijos atrankos principus, panašios ir institucinės komunikacijos praktikos. Dėl to disertaciniame darbe išskirti veiksniai bei rekomendacinio pobūdžio išvalgos turėtų būti naudingos ne tik ES komunikacijos politikos formuotojams, bet ir jos įgyvendintojams Lietuvoje bei Estijoje, turint omenyje tai, kad tokie svarbūs įvykiai kaip prisijungimas prie euro zonos ar

pirmininkavimas ES pareikalaus sklandžiau bei efektyviau informuoti šių šalių visuomenes, atneš naujų, dar nepatirtų iššūkių.

LIST OF ACADEMIC PUBLICATIONS MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SARAŠAS

1. Balčytienė, A., Vinciūnienė, A. (2010). Assessing Conditions for the Homogenisation of the European Public Sphere: How Journalists Report, and Could Report, on Europe, in Bee, Cr., Bozzini, E. (eds.) *Mapping the European Public Sphere: Institutions, Media and Civil Society* (Ashgate), 141–158.
2. Vinciūnienė, A. (2009). Viešųjų ryšių demokratijos kaina, arba kaip šiuolaikinėje politikos komunikacijoje propaganda įgauna naujas pateisinamas formas, *Inter-Studia Humanitatis*, 9 (Šiauliai: ŠU leidykla), 47–65.
3. Balčytienė, A., Auškalnienė, L., Birbilaitė, I., Vinciūnienė, A. (2009). Localizing Global Political Matters through New Media: Some Reflections on Communication Culture, *Baltic Journal of Law & Politics*, 2 (2), 164–176. DB: MetaPress.
4. Balčytienė, A., Vinciūnienė, A. (2009). Das Mediensystem Litauens, in Hans-Bredow-Institute (Hrsg.) *Internationales Handbuch Medien' 2006/2007* (Baden Baden: Nomos Verlagsgesellschaft), 423–35.
5. Balčytienė, A., Vinciūnienė, A. (2008). Political Communication Culture with a European Touch: A View from Brussels, *Sociologija: Mintis ir veiksmai*, 3, 71–85. DB: International Bibliography of Social Sciences, Sociological Abstracts, SocINDEX with Full Text, International Political Science Abstracts, kt.
6. Balčytienė, A., Vinciūnienė, A., Janušaitė, K. (2007). “The Case of Lithuania“, in AIM Research Consortium (eds.) *Understanding the Logic of EU Reporting from Brussels: Analysis of the Interviews with EU Correspondents and Spokespersons*. Adequate Information Management in Europe – Working Papers, 2 (Bochum: Projekt Verlag), 103–10. DB: Lituaniстика.
7. Balčytienė, A., Raeymaeckers, K., De Bens, E., Vinciūnienė, A., Schroeder, R. (2007). “Understanding the Complexity of EU Communication: The Spokespersons’ Perspective“, in AIM Research Consortium (eds.) *Understanding the Logic of EU Reporting from Brussels: Analysis of the Interviews with EU Correspondents and Spokespersons*. Adequate Information Management in Europe – Working Papers, 2 (Bochum: Projekt Verlag), 151–62.
8. Vinciūnienė, A., Balčytienė, A. (2006). Europos viešosios erdvės formavimosi teorinės ir empirinės prielaidos: nauji iššūkiai žiniasklaidai, *Regioninės studijos*, 1 (Kaunas: VDU leidykla), 110–28. DB: Lituaniстика.
9. Balčytienė, A., Vinciūnienė, A. (2006). “The Case of Lithuania“, in AIM Research Consortium (eds.) *Understanding the Logic of EU Reporting in Mass Media: Analysis of EU Media Coverage and Interviews in Editorial Offices in Europe*. Adequate Information Management in Europe – Working Papers, 1 (Bochum: Projekt Verlag), 97–111. DB: Lituaniстика.

10. Balčytienė, A., Vinciūnienė, A. (2006). Žiniasklaida kaip aktyvus politinių procesų veikėjas informuojant visuomenę apie ES: lyginamasis požiūris, *Informacijos mokslai*, 37 (Vilnius: VU leidykla), 91–109. DB: CEEOL, Lituania.
11. Vinciūnienė, A., Balčytienė, A. (2006). Europinės naujienos Europos žiniasklaidoje, *Informacijos mokslai*, 36 (Vilnius: VU leidykla), p. 68–82. DB: CEEOL, Lituania.
12. Vinciūnienė, A. (2005). Lietuvos žiniasklaidos vaidmuo kuriant Europos viešąją erdvę. Baltijos šalių žiniasklaidos transformacijos: jaunųjų tyrėjų požiūris, *Žiniasklaidos transformacijos*, 1 (Kaunas: VDU leidykla), 18–22. DB: Lituania.

LIST OF CONFERENCE PRESENTATIONS

PRANEŠIMŲ MOKSLINĖSE KONFERENCIJOSE SĄRAŠAS

1. Vinciūnienė, A., Balčytienė, A. (2010). „Shifting focuses between national and European: Some Reflections on communication contexts and cultures“, 3rd ECREA European Communication Conference *Transcultural Communication and Intercultural Comparisons*, Hamburg (Germany), October 12–15.
2. Vinciūnienė, A. (2010). „Mediating Europe in Baltic countries“, international conference *Critical Media Transformations: Practices, Challenges, Perspectives*, Vytautas Magnus University, Kaunas (Lithuania), October 7–8.
3. Balčytienė, A., Vinciūnienė, A., Auškalnienė, L. (2009). „Redefining the potential of the Internet in EU political communication: prospects for transnationalisation of online public sphere(s)“, International Political Science Conference *Making Democracy Work in the Digital Age*, Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University, Vilnius (Lithuania), November 5–6.
4. Vinciūnienė, A. (2009). „From National to European: How Political Institutions in the Baltic States Adapt to the New Realities of Europeanising Political Communication?“, Conference on Baltic Studies in Europe *The Baltics and an Intersection of Civilizational Identities*, Vytautas Magnus University (VMU), Kaunas (Lithuania), June 11–14.
5. Vinciūnienė, A. (2008). „How Does the *Going-Local* Work in Practice? Disclosing EU News and Information Management Processes – from Brussels’ Institutions to the Publics in Lithuania“, RECON Baltic Expert Workshop *European Integration – Challenges and Visions from the Baltic Perspective: Debates on the Future of Europe from Constitutional to the Lisbon Treaty and Beyond*, Riga Graduate School of Law, Riga (Latvia), November 20–21.
6. Vinciūnienė, A. (2008). „Assessing Conditions of the Europeanisation of National Public Sphere: Institutional Aspects of EU Political Communication in Lithuania“, YECREA Media and Communication Doctoral Summer School, Tartu University, Tartu (Estonia), July 27 – August 9.

7. Vinciūnienė, A. (2007). „Žiniasklaidos vaidmuo informuojant visuomenę apie ES politiką arba kokios viešosios erdvės reikia Europos demokratijai užtikrinti?“, COST tyrimų programos mokslinė konferencija „Tarp tikrovės ir iliuzijos: žiniasklaidos tyrimų kryptys ir perspektyvos Lietuvoje“, VDU, Kaunas (Lietuva), gruodžio 6 d.
8. Vinciūnienė, A. (2007). „Intercultural Communication on the Internet as the New Form of Civic Engagement in European Political Process“, annual conference of NIC *Changing Identities in Globalized World*, Vilnius University, Vilnius (Lithuania), November 29 – December 1.
9. Vinciūnienė, A., Balčytienė, A. (2006). „Examining the Conditions for the European Public Sphere: Is the European News Agenda Homogeneous?“, EU 6 FP *CINEFOGO – Civil Society and New Forms of Governance in Europe: The Making of European Citizenship* conference *Developing the EPS: Institutions, Media and Civil Society*, Trento University, Trento (Italy), December 1–2.
10. Vinciūnienė, A. (2006). „Lithuania Two Years after EU Accession: Are we Active in the European Public Sphere?“, international conference *Migration and Ethnic Minorities in the Context of Globalization: The Case of the Baltic Sea Region*, Vytautas Magnus University, Kaunas (Lithuania), April 20–21.
11. Balčytienė, A., Vinciūnienė, A. (2005). „Europinės naujienos Europos žiniasklaidoje: europinio lyginamojo tyrimo duomenys“, mokslinė konferencija „Komunikacijos ir informacijos mokslai: būklė ir raidos tendencijos“, Vilniaus universitetas, Vilnius (Lietuva), spalio 14 d.
12. Vinciūnienė, A. (2005). „Lietuvos žiniasklaidos vaidmuo kuriant Europos viešąją erdvę“, tarptautinė mokslinė studentų konferencija „Baltijos žiniasklaidos transformacijos“, Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas (Lietuva), gruodžio 6 d.

ABOUT THE AUTHOR

APIE AUTORE

Aušra Vinciūnienė is a lecturer at the Department of Public Communications at the Faculty of Political Science and Democracy, Vytautas Magnus University. She was a doctoral student at the Faculty in 2005–2009. She holds a Bachelor Degree in Lithuanian Philology (2003) and Master Degree in Communication and Information (2005).

Her research interests include: political communication, communicating EU politics (institutional aspects), European reporting, management of integrated communications and public relations. Courses taught: “Public Relations”, “Communicating Politics”, “Integrated Communication Strategies”, “Communication Cultures”, “Creative Online Writing”, “Introduction to Public Communication Studies”.

As a young scholar and project assistant A. Vinciūnienė participated in international EU 6 FP research projects: *Adequate Information Management in Europe* (AIM, 2004–2007) and *Civil Society and New Forms of Governance in Europe* (CINEFOGO, 2005–2009). Aside from teaching, she was one of the main organisers of intensive seminars and summer schools for journalism and communication students, which were sponsored by the European Commission and the *NordPlus Neighbour* programme. In July 2006 and 2007 she was invited to the Erich Brost Institute for Journalism in Europe (Dortmund, Germany) to do research and use the resources of the European Public Sphere Research Database. The empirical research for the dissertation was mainly funded through the scholarships of Lithuanian National Science and Research Fund. Research results were presented in numerous scientific conferences and seminars, as well as teaching courses to students of Journalism, Integrated Communications and Public Administration at VMU. In August 2008, she participated in ECREA Media and Communication Doctoral Summer School, which took place at the Tartu University (Tartu, Estonia).

A. Vinciūnienė is a member of academic and professional associations, such as *LAMIDA: Lithuanian Universities' Public Relations Association* (since 2006), *BAMR: Baltic Association for Media Research* (since 2004), *ECREA: European Communication Research and Education Association* (since 2009); since 2007, she is a member and the country representative of *YECREA Young Scholars Network*.

Aušra Vinciūnienė yra VDU Politikos mokslų ir diplomatijos fakulteto Viešosios komunikacijos katedros lektorė. 2005–2009 m. buvo šio universiteto doktorantė, anksčiau čia įgijo Lietuvių filologijos bakalauro (2003 m.) ir Komunikacijos bei informacijos magistro (2005 m.) laipsnius.

Mokslinių interesų kryptys: politikos komunikacija, ES komunikacijos politikos formavimas ir įgyvendinimas, Europos viešoji erdvė ir žurnalistika, integruota komunikacija ir viešieji ryšiai. Skaitomi kursai: „Ryšiai su visuomene“, „Politikos

komunikacija“, „Integruotos komunikacijos strategijos“, „Komunikacijos kultūros“, „Kūrybinis rašymas internete“, „Įvadas į viešosios komunikacijos studijas“.

Daktaro disertaciją rengiant kaip asistentė ir jaunoji tyrėja autorė dalyvavo tarptautiniuose moksliniuose tiriamuosiuose ES 6-osios Bendrosios Programos projektuose – „Adekvati informacijos vadyba Europoje“ (AIM, 2004–2007) ir „Piliečių visuomenė ir nauji valdymo būdai Europoje“ (CINEFOGO, 2005–2009). 2007, 2008 ir 2009 metais, drauge su disertacijos vadove prof. Aukse Balčytienė suorganizavo tris tarptautines ES komunikacijos ir žurnalistikos vasaros mokyklas bei kursus, kuriuos rėmė Europos Komisijos atstovybė Lietuvoje ir „NodPlus Neighbour“ programa. Renkant teorinę medžiagą daktaro disertacijai autorė du kartus, 2006 ir 2007 metų liepos mėnesiais, stažavosi Ericho Brosto Europos žurnalistikos institute Dortmunde (Vokietija), kur naudojosi AIM projekto lėšomis sukurto bibliotekos fondo, skirto Europos viešosios erdvės ir ES politikos komunikacijos mokslinei problematikai, ištekliams. Empiriniam tyrimui, t. y. kokybiniam interviu Vilniuje, Taline ir Briuselyje atlikti, tris metus iš eilės (2007–2009 m.) buvo gauta padidinta Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo stipendija. Disertacijos tyrimai pristatyti įvairiuose moksliniuose ir profesiniuose seminaruose, skaitant kursus žurnalistikos, integruotos komunikacijos bei viešojo administravimo specialybių studentams VDU, taip pat 2008 m. rugpjūtį Tartu universitete Estijoje vykusioje ECREA Žiniasklaidos ir komunikacijos doktorantų vasaros mokykloje.

A. Vinciūnienė yra įvairių mokslinių bei profesinių asociacijų narė: nuo 2004 m. – Baltijos žiniasklaidos tyrimų asociacijos (BAMR) narė, nuo 2006 m. – Lietuvos aukštųjų mokyklų ryšių su visuomene darbuotojų asociacijos (LAMIDA) narė. Nuo 2007 m. priklauso Europos komunikacijos tyrimų ir švietimo asociacijos jaunųjų mokslininkų tinklui „ECREA Young Scholars Network“ ir yra jo atstovė Lietuvoje, nuo 2009 m. yra ECREA narė.

Aušra Vinciūnienė

EUROPEAN UNION COMMUNICATION POLICY AND
ITS IMPLEMENTATION ON THE NATIONAL LEVEL:
THE CASE OF THE BALTIC STATES

Summary of Doctoral Dissertation

Išleido ir spausdino – Vytauto Didžiojo universiteto leidykla
(S. Daukanto g. 27, LT-44249 Kaunas)
Užsakymo Nr. 89. Tiražas 30 egz. 2010 11 08.
Nemokamai.